BUCOVINENI ÎN VIAȚA CULTURAL-ŞTIINȚIFICĂ A ROMÂNIEI POSTBELICE* (I)

VASILE I. SCHIPOR

Refugiul şi destinul refugiaților bucovineni din iunie 1940 şi, respectiv, martie–aprilie 1944, au reprezentat un teritoriu tabu în România înainte de evenimentele din 1989.

După evenimentele din 1989 aceste teme încep să fie frecventate de către istorici în cadrul unor proiecte de sine stătătoare.

Pentru bucovineni – ca şi pentru basarabeni – înțelegerile secrete dintre Hitler şi Stalin, parafate în 1939, au avut urmări catastrofale. Despre evacuarea nordului Bucovinei, după 1989, s-au publicat mai multe volume de documente şi câteva studii: Vitalie Văratic, Ion Şişcanu, *Pactul Molotov-Ribbentrop şi consecințele lui pentru Basarabia. Culegere de documente*, Chişinău, Editura Universitas, 1991; Florica Dobre, Vasilica Manea, Lenuța Nicolaescu, *Anul 1940. Armata română de la ultimatum la Dictat. Documente*, vol. I–III, Bucureşti, Editura Europa Nova, 2000; Vitalie Văratic, *Preliminarii ale raptului Basarabiei şi nordului Bucovinei, 1938–1940. Volum de documente din fostele arhive secrete române*, Bucureşti, Editura Libra, 2000; Vitalie Văratic, *Şase zile din istoria Bucovinei (28 iunie – 3 iulie 1940). Invazia şi anexarea nordului Bucovinei de către U.R.S.S.*, Rădăuți, Editura Institutului „Bucovina–Basarabia", 2001.

Mihai-Aurelian Căruntu, în lucrarea *Bucovina în al Doilea Război Mondial*, Iaşi, Editura Junimea, 2004, consacră evenimentului din 1940 un capitol întreg, intitulat *Drama refugiaților*[1].

---

* Lucrarea noastră apare la împlinirea a 70 de ani de la primul refugiu al bucovinenilor (iunie 1940) şi a 66 de ani de la cel de al doilea mare exod al acestora: primăvara anului 1944.

[1] Mihai-Aurelian Căruntu, *Bucovina în al Doilea Război Mondial*, Argument de prof. univ. dr. Gh. Buzatu, Iaşi, Editura Junimea, Colecția „Românii în istoria universală" (106), 2004, p. 167–321. Acesta este organizat în trei subcapitole: 1) *O problemă națională: refugiații din teritoriile aflate vremelnic sub stăpânire străină*, p. 167–176; 2) *Evacuații stabiliți în sudul Bucovinei, între speranță şi supraviețuire. „Heim ins Reich!" sau seducția unei unei iluzii*, p. 176–195; 3) *Calvarul repatriaților şi al refugiaților clandestini*, p. 195–216.

Analele Bucovinei, **XVII**, *2* (35), p. – , Bucureşti, 2010

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Un loc aparte în literatura istoriografică a problemei îl ocupă volumul lui Dumitru Şandru, *Mişcări de populaţie în România (1940–1948)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, Colecţia „Biblioteca enciclopedică de istorie a României", 2003. Studiul – potrivit mărturisirii autorului – „nu îşi propune să contabilizeze ieşirile şi intrările în România din perioada 1940–1944, pe motiv că un asemenea calcul ar fi imposibil de realizat şi pentru că el ar oferi cititorului multe cifre eronate", ci îşi concentrează mai mult atenţia asupra „caracteristicilor procesului şi mai puţin asupra amplitudinii lui"[2].

De interes pentru noi sunt aici mai ales capitolul I din *Partea I, Mişcări de populaţie în Basarabia şi nordul Bucovinei după ultimatumul sovietic*, p. 17–38 şi capitolul II din *Partea a II-a* a cărţii, *Refugiaţii basarabeni, bucovineni şi sovietici în România*, p. 207–224[3].

O apropiere de perspective noi de înţelegere şi interpretare a evenimentelor dramatice din 1940 şi 1944 găsim la Vasile I. Schipor, *Cronicile izgonirii, cronicile însingurării oamenilor şi comunităţilor din Bucovina*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul XV, nr. 1 (30), ianuarie–iunie 2008, p. 111–134.

Pe lângă aceste studii şi volume de documente, sunt de menţionat şi câteva interviuri de istorie orală realizate de Elena Savciuc, *Refugiaţii din Bucovina. Cine sunt astăzi, ce imagine au despre ei înşişi şi despre ceilalţi*, *Refugiaţii din Bucovina. Poveşti de viaţă în şi după refugiu* şi *Bucovineni în refugiu: o poveste de viaţă. De la nimic la o carieră de succes*. Elena Savciuc se referă la refugiul bucovinenilor din iunie 1940 şi martie 1944, intervievând în perioada 2002–2005 opt refugiaţi: Silvia Topolniţchi, Elisaveta Micailu, George Micailu, Ortensia

[2] Conf. *Introducere*, p. 15.

[3] În comunicarea de faţă, problema repatrierii germanilor, maghiarilor şi polonezilor din Bucovina nu ne interesează decât incidental. Facem aici doar câteva trimiteri la lucrările mai importante consacrate problemei, tipărite toate după evenimentele din 1989. Despre strămutarea/repatrierea germanilor bucovineni, după 1989, apar mai multe volume. Sub redacţia istoricului Adolf Armbruster, la Stuttgart şi München, se tipăreşte, în 1990, volumul *Mit Fluchtgepäck die Heimat verlassen… 50 Jahre seit der Umsiedlung der Buchenlandeutsche*, volum colectiv îngrijit de Irma Bornemann şi dr. Rudolf Wagner. Şi în cuprinzătoarea lucrare a lui Ortfried Kotzian, *Die Umsiedler. Die Deutschen aus West-Wolhynien, Galizien, der Bukowina, Bessarabien, der Dobroudscha und in der Karpathenukraine. Studienbuchreihe der Stiftung Ostdeutscher Kulturrat*, Band 11, München, F.A. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH, 2005, strămutării, în general, şi strămutării germanilor bucovineni le sunt rezervate multe pagini (p. 138–212; 172–179, 179–181). În Bucovina, problema este prezentată, după 1989, în unele studii, publicate în periodice, cum este cel semnat de Ştefan Purici, *Strămutarea germanilor sud-bucovineni şi impactul asupra societăţii româneşti*, în „Codrul Cosminului". Analele ştiinţifice ale Universităţii „Ştefan cel Mare", serie nouă, Suceava, nr. 6–7 (16–17), 2000–2001, Fundaţia Culturală a Bucovinei, p. 293–302) ori în capitole ale unor monografii de localităţi. De interes sunt şi lucrările: Florin Pintescu, Daniel Hrenciuc, *Din istoria polonezilor în Bucovina (1774–2002)*, Suceava, Uniunea Polonezilor din România, [2002]; Daniel Hrenciuc, *Maghiarii în Bucovina (1774–1941)*, Iaşi Editura Princeps, 2006; Daniel Hrenciuc, *Un destin pentru istorie. Polonezii în Bucovina (1774–2008)*, Iaşi, Editura Princeps, 2008, care prezintă şi problema repatrierilor.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Ungureanu, Constantin Bândiu, Silvian Daşchievici, Ion Gherman şi Aristotel Ciobotarescu[4].

Şi în literatura artistică a Bucovinei există creaţii – poezie, proză, memorialistică –, în care refugiul, ca situaţie-limită, a influenţat geneza operei.

Pentru George Drumur (1911–1992), dramaticul iunie 1940 semnifică „întunecarea culorilor" (cum se şi intitulează cel de-al doilea ciclu din volumul *Vatra cu stele. Poeme*[5]), într-o meditaţie gravă pe tema destinului în curgerea inexorabilă a vremii, exprimată în finalul volumului: „Norii se desfac / în azur de-aseară, – / omul s-a făcut / pretutindeni fiară"[6]. Refugiaţii români, porniţi spre sud, „după semnul mânii / să-şi găsească în azur stăpânii"[7], simt până şi drumul pribegiei surpându-se în urma lor[8]. În poeme ce tind să devină spaţii ale memoriei, pe drumul „către marea înnoptare"[9], confesiunea refugiatului bucovinean ne aminteşte de psalmii captivităţii babilonene, prin intensitatea tânguirii după mirabila Bucovină natală: „Se prelungesc în umbrele copilăriei / odăjdiile asfinţiturilor bucovinene – / acolo unde au crescut, ca visurile / înalte, povârnişurile viclene. // Acolo unde inima a triumfat, iubind – / acolo, unde zilele erau lungi ca anii, – / acolo, unde sufletul creştea mai pur / dintre colinzi, dintre câmpii, dintre jelanii, // acolo gândul nu mai ştie unde să se-abată / şi nici unde să-şi aplece fruntea umilită"; „Sunetul orelor încetează în inimi, / fără spaimă şi fără primejdii / ca un orizont cretat sub frunte, / unde nu mai cresc stâlparele nădejdii"[10].

Profesorul Vasile Ţigănescu (1899–1971) lasă în manuscris, printre altele, un roman, *Refugiaţi*, care i se publică postum, în 1997, la Rădăuţi, într-o serie

---

4Conf.www.memoria.ro/?location=view_article&id=175657k; www.memoria.ro/?location=view_article&id=175746k; www.revistanoinu.com/Bucovineni-in-refugiu-o-poveste-deviata.html78k. Un scurt fragment de aici trebuie reţinut pentru importanţa temei în discuţie: „S-a scris mult despre ocuparea Bucovinei de Nord de către sovietici, s-a scris despre deportările în masă, s-a scris şi despre refugiul românilor din această zonă. Dar dacă suntem întrebaţi ce s-a întâmplat cu acei bucovineni refugiaţi vom ridica din umeri… nu ştim prea multe despre ei. Ce s-a întâmplat cu persoanele refugiate, cum au reuşit să înceapă o nouă viaţă, luând totul de la zero, cum au reuşit să se integreze, fiind despărţiţi de locurile natale de către un gard de sârmă ghimpată, cum au reuşit să învingă dorul de casă la care cei mai mulţi dintre ei nu s-au mai întors pentru că ocupaţia le-a înstrăinat-o? Sunt întrebări care nu m-au lăsat indiferentă. Am luat un reportofon, un caiet pentru notiţe, un pix şi am pornit în căutare de eroi-bucovineni, căci, după cum scrie V. Patrichi, orice român din Basarabia sau din nordul Bucovinei, din Herţa sau din Transilvania, care a trecut prin experimentul comunizării, este un posibil erou de roman. Trebuie doar să ai răbdare ca să înţelegi dramele acestor oameni" (*Mircea Druc sau lupta cu ultimul imperiu*, Bucureşti, Editura Zamolxe, 1998, p. 5). Vezi şi revistanoinu.com. Noi mai facem precizarea că ultimii doi intervievaţi, Ion Gherman şi Aristotel Ciobotarescu, nu sunt bucovineni, ci sunt originari din ţinutul Herţa.

[5] George Drumur, *Vatra cu stele. Poeme*, Cernăuţi, Editura ziarului „Bucovina", 1942.

[6] *Fragment*, *ibidem*, p. 46.

[7] *Balada prietenului bucovinean*, *ibidem*, p. 8.

[8] *Balada oştenilor plecaţi*, *ibidem*, p. 7.

[9] *Întoarcere spre lume*, *ibidem*, p. 33.

[10] *Umbrele copilăriei peste Mănăstirea Horecea*, *ibidem*, p. 13; *Maica Domnului*, *ibidem*, p. 17.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

promițătoare: „Cărți arestate, cărți exilate, cărți cenzurate”[11]. Spre deosebire de celălalt roman (*Gaudeamus*, 1996) şi cele două volume de nuvele (*Brădetul*, 1941; *Cărarea mutului*, 2001), romanul *Refugiați* a trecut aproape neobservat.

Prin cele nouă capitole ale sale (*Nădejdi*, p. 13–22; *Trăsnetul*, p. 23–52; *Frământări*, p. 53–78; *Dincolo şi dincoace de apă*, p. 79–108; *Ostaşi, soldați şi o cârpă*, p. 109–116; *Un fugar ostenit şi o panică fără temei*, p. 117–120; *Un drum şi multe nădejdi*, p. 121–131; *Tristeți şi bucurii*, p. 132–145; *Pământ românesc*, p. 146–157), romanul, redactat în a doua parte a anului 1940, este o cronică a pribegiei şi însingurării omului din Bucovina, comunicând totodată drama românilor de la o margine de țară, trăind, sub „teroarea istoriei”, „o înduioşătoare tragedie a neamului”[12].

Pentru tema refugiului trebuie amintită o carte şi mai puțin cunoscută: Severin din Bucovina, *Memorial al durerii. Romanul unui refugiat*[13], o „carte-document despre drama Bucovinei”, cuprinzând informații bogate despre destinul refugiaților bucovineni, locurile lor de rezidență, solidaritatea de grup social, dragostea de țară şi nostalgia plaiurilor natale, tenacitatea cu care aceştia au înfruntat vitregiile unor vremuri grele.

Pe lângă romanul lui Vasile Țigănescu, *Refugiați* (scris în 1940, dar publicat abia în 1997) şi cartea lui Severin Bodnar, *Memorial al durerii. Romanul unui refugiat* (1994), pentru refugiul bucovinenilor din 1940 şi 1944 ilustrativ este şi

[11] Vasile Țigănescu, *Refugiați*, Roman, Ediție îngrijită şi finanțată de Mihai Pânzaru-Bucovina, Prefață de prof. Elisabeta Prelipcean, Rădăuți, Editura RO Basarabia-Bucovina Press, Colecția „Scriitori bucovineni” (4), 1997. Vezi şi Vasile Precop, *Vasile Țigănescu – prozator modern*, în „Analele Bucovinei”, Bucureşti, anul XIII, nr. 2 (27), iulie–decembrie 2006, p. 417–477.

[12] *Ibidem*, p. 105.

[13] Severin Bodnar, *Memorial al durerii. Romanul unui refugiat*, Bucureşti, Editura „V. Cârlova”, 1994, 178 p. Bucureşti, Editura „V. Cârlova”, 1994, 178 p. Autorul cărții s-a născut în anul 1922 în satul Privorochie, județul Cernăuți, într-o familie de oameni nevoiaşi, cu patru copii. Rămâne de mic orfan de mamă. Tatăl său, Ion Bodnar, fost primar şi diriginte de poştă, este ridicat de sovietici în noaptea de 13/14 iunie 1941 şi deportat într-un lagăr din Sverdlovsk. Împreună cu fratele său Alexe, Severin Bodnar trece granița, în noaptea de 17 noiembrie 1940, şi se înrolează în Armata Română, luptând pe Frontul din Răsărit până la Cotul Donului. În 1943 este rănit şi, după intervenții chirurgicale complicate, se întoarce, invalid de război, în Bucovina, la fratele său Gheorghe din Stăneşti. La 25 martie 1944, se refugiază în România, stabilindu-se la Bucureşti, unde obține cu greu o pensie de invalid de război şi trăieşte într-o sărăcie demnă. În 1956 i se permite să-şi viziteze rudele din Bucovina ocupată. Acasă, la Privorochia, îl găseşte pe tatăl său, revenit din deportare, spre a-şi trăi ultimele zile din viață. *Romanul unui refugiat*, „carte-document despre drama Bucovinei”, cuprinde informații bogate despre destinul refugiaților bucovineni, locurile lor de rezidență, solidaritatea de grup social, dragostea de țară şi nostalgia plaiurilor natale, tenacitatea cu care aceştia au înfruntat vitregiile unor vremuri grele. Vezi şi Dumitru Oprişan, *Romanul unui refugiat*, în „Țara Fagilor”. Almanahul cultural-literar al românilor nord-bucovineni, XVI, Cernăuți–Târgu Mureş, 2007, p. 112–115; Vasile I. Schipor, *Cronicile izgonirii, cronicile însingurării oamenilor şi comunităților din Bucovina*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuți–Bucureşti, anul XV, nr. 1 (30), ianuarie–iunie 2008, p. 120.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

romanul publicat de Mirella Tonenchi, *Zodia Ciumei*,[14] Timişoara, Editura Cosmopolitan Art, 2009, 129 p.

Mirella Tonenchi valorifică aici povestirea tatălui său, inginerul bucovinean Ioan Tonenchi, despre refugiu într-un micro-roman biografic narat pe două voci, una de copil, cealaltă de adult, introducând totodată în climatul dramatic al epocii, reconstituit artistic aici, „mici istorii", care au „o anumită doză de umor, destinzând şi umanizând această lume" tragică[15].

Fluxurile şi refluxurile memoriei reconstituie universul vieţii din Bucovina septentrională din preajma celei de a doua conflagraţii mondiale: viaţa de zi cu zi din Davideni, judeţul Storojineţ şi împrejurimile sale, gospodăria părinţilor, familia şi neamurile apropiate, refugiul polonezilor din toamna anului 1939, invazia sovietică, de Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel 1940 („În 28 iunie la ora două a după-

[14] Mirella Tonenchi, *Zodia Ciumei*, Timişoara, Editura Cosmopolitan Art, 2009, 129 p. Născută în 1965, fiica inginerului Ioan Tonenchi, originar din Davideni, judeţul Storojineţ, este licenţiată a Facultăţii de Mecanică şi a Facultăţii de Ştiinţe Economice, secretar literar la Teatrul de Marionete din Arad, coordonator al Agenţiei de Publicitate de la Teatrul Dramatic Constanţa şi referent de marketing la Teatrul Naţional Timişoara. Colaboratoare la revista „Laboremus" de la Liceul „Ioan Slavici" din Arad, autoarea plachetei de versuri *Ioana*, Timişoara, Editura Mirton, 2000. Mirella Tonenchi debutează în proză cu un „roman surprinzător", un „roman-document"ce „se refuză obiectivării postmoderne".

[15] Aşa cum observă critica literară la întâmpinarea cărţii, Mirella Tonenchi „iese în lume cu un roman-document pornit din povestirile propriului tată [...]. *Zodia ciumei* face parte dintr-un şir de lucrări dedicate fenomenului bucovinean [împletind] ceea ce s-a întâmplat în mod direct unor oameni apropiaţi cu firul dur al istoriei, cu evenimentele dramatice din preajma celui de-al Doilea Război Mondial. Aproape toţi cei care le-au trăit ar putea scrie un volum pe această temă, dar n-o fac fiindcă le lipseşte curajul şi talentul. Mirella Tonechi preia povestirea tatălui cu un instinct scriitoricesc sigur. Se întoarce la vremea primei copilării a acestuia, apoi lângă impresiile lui de la maturitate se adună şi alte mărturii. Autoarea are înţelepciunea de a-şi păstra calmul şi ştie să păstreze o doză de fatalism care, până la urmă, mai dă o şansă. [Autoarea] găseşte câte o sintagmă care prinde realitatea în ceea ce are ea mai mişcător, dar introduce în acest climat absolut dramatic mici istorii care au o anumită doză de umor, destinzând şi umanizând această lume"; „*Zodia Ciumei* este povestea unei fugi… Şi a motivelor care au stat la baza acesteia. În primăvara anului 1944, mii de locuitori ai Bucovinei de Nord îşi părăseau casele, pământurile unde trăiseră bunicii şi străbunicii lor, încărcând atât cât se putea din agoniseala unei vieţi în câte o căruţa şi porneau pe jos, în urma ei, spre o altă ţară. România. De fapt tot ţara lor, căci şi ei erau România sau poate că nu mai erau, dar nu ştiau asta. După un an îndurat sub ocupaţie bolşevică (între 1940 şi 1941), când în 1944 ruşii se apropiau din nou de graniţa de atunci a României, bucovinenii au hotărât să scape Ciumei Roşii şi şi-au asumat, cu orice risc, fuga… Tatăl meu avea 14 ani când a plecat din Bucovina, din Davideniul lui, iar mini-romanul meu a pornit de la povestirile sale. Totul e real, trăit, s-a petrecut aidoma» mărturiseşte, cu emoţie, Mirella Tonenchi"; „*Zodia ciumei* este o relatare la cald, după mai bine de o jumătate de secol, a unei tragedii personale circumscrise unui moment de cumpănă al istoriei româneşti – cedarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord. Pe de altă parte, [autoarea] recurge la perspective multiple şi inedite totodată. Narat pe două voci, una de copil, cealaltă de adult, acest micro-roman biografic este o necesară restituire. Iar în contextul actual, se dovedeşte a fi mai actual ca niciodată". Aprecierile aparţin unor critici cunoscuţi în viaţa literar-artistică din Banat: Viorel Marineasa, Adrian Dinu Rachieru (originar din Bucovina), Gheorghe Schwartz, Anca Rotescu. Vezi şi www.agenda.ro/news/news/.../amintiri-din-zodia-ciumei.html;www.newsarad.ro/stiri/21.html;
www.comunicatemedia.ro/Zodia_ciumei_sau_adio_Bucovina_mea_ic27693.html.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

amiezii începea calvarul roşu ce avea să aducă românilor basarabeni şi nord-bucovineni cele mai acute chinuri, străine lor până atunci: trunchierea pământurilor, deportările, teroarea şi foametea, prigoana spiritului, fuga"; „instalarea acelui virus venit de aiurea pentru a-i înstrăina, pentru a-i supune, spre a-i alunga sau a-i ucide" – „ciuma cea roşie"[16]), retragerea armatei române şi refugiul civililor, viaţa bucovinenilor sub cea dintâi ocupaţie sovietică, 1940–1941: închiderea bisericilor, scoaterea oamenilor la muncă forţată în pădure, nesiguranţa vieţii şi teama permanentă, rusificarea învăţământului şi interzicerea limbii române în şcoli („totul trebuia să fie rusificat, învăţământul, educaţia, societatea, sufletele"[17]), viaţa din Cernăuţi, „cel mai frumos oraş al României de altădată, „o mică Vienă", deportările („Lângă zidurile bisericii oamenii îşi şopteau ce au mai auzit, cine a mai fost ridicat noaptea din aşternut, cine a mai murit, câte şi mai câte. Unii dintre gospodarii mai înstăriţi au fost luaţi şi duşi, nimeni nu ştia unde, dispăruţi pentru o vreme ori pentru totdeauna. Veneau ruşii noaptea, băteau sau nu cu cizmele în poartă, intrau în casă, din pat îi luau şi îi duceau, apoi se auzea că-s deportaţi departe, prin Rusia"[18]), masacrul de la Fântâna Albă (1 aprilie 1941), revenirea autorităţilor române în partea ocupată a Bucovinei şi Basarabia, după 22 iunie 1941 („Azi noapte la Prut / Războiul a-nceput, / Am venit să luăm iară / Moşia furată în vară"), cântecele soldaţilor români („Şapte mere-ntr-o basma, / Eu mă duc la Moscova, / Ca să-mi văd mândruţa mea / Cum alege cânepa. / Stalin şade şi oftează, / Stalin, Stalin, nu ofta, / Bucovina nu-i a ta / Şi nici Basarabia")[19], deportarea evreilor din Cireş („Şi am văzut-o atunci pe fosta mea învăţătoare cu cele două fete ale ei, Slimca şi Blimca şi le ţinea de mână aproape, foarte aproape de ea, de parcă cineva ar fi vrut să le ia de-acolo [...]. Atunci m-a văzut. A ieşit din rând [...] şi m-a îmbrăţişat, apoi m-a sărutat şi mi-a zis să învăţ mai departe tot aşa, că eram cel mai bun elev al ei. [...] Ester Schor o cheamă şi e evreică. Mi-a părut rău că a trebuit să se întoarcă înapoi în rând şi că nu a putut să rămână cu mine, cu noi la şcoală, că tare ne iubea şi ne învăţa numa' lucruri frumoase şi atunci mi-a venit mie să plâng că n-am înţeles de ce a trebuit să plece şi unde"[20]), căutarea evreilor deportaţi de către consătencele lor din Davideni („I-am găsit în curtea unei şcoli împrejmuită cu un gard înalt de sârmă, cu ghimpi în partea de sus, evreii neavând permisiunea de a ieşi din curte. [...] Straiţele cu mâncare au fost aruncate

[16] Mirella Tonenchi, *op. cit.*, p. 27.
[17] *Ibidem*, p. 37.
[18] *Ibidem*, p. 47.
[19] Textul a circulat până la noi în diverse variante. Iată varianta pe care am auzit-o noi, frecvent, în povestirile tainice de familie, în refugiu, provenită din comuna învecinată Cireş-Opaiţeni: „Sus pe deal la Moscova / Se culege cânepa; / Se culege fir cu fir, / Faţa e un trandafir; / Se culege snop cu snop, / România intră-n foc. / Ce gândeai tu, măi Stalin, / Să-ţi bei ceaiul la Berlin? / Lasă că şi noi vom bea / Cafeaua la Moscova". Oamenii l-au auzit de la militarii care se întorceau victorioşi în Bucovina ocupată, în iunie 1940, de către sovietici şi care îl cântau, mărşăluind spre Cernăuţi (sfârşitul lunii iunie, 1941).
[20] *Ibidem*, p. 61.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

peste gard, în timp ce lacrimi curgeau de ambele părţi ale gardului, gard care de fapt n-avea nici un merit sau vină că era instituit acolo, între românii care-şi reprimiseră dreptul la viaţă şi acei evrei care nu se ştia dacă şi-l pierduseră sau pentru câtă vreme îl vor mai fi avut şi de ce erau în locul acela. Un lucru este cert în amintirile mele, acelea care sunt, multe, puţine, şi anume că imaginea aceea va rămâne... ca un semn, ca un stigmat şi să nu se mire nimeni când folosesc cuvântul ăsta, stigmat, pentru că m-a atins definitiv şi de-atunci îl port cu mine, l-am asumat de bunăvoie sau inconştient şi nici acum nu l-am pierdut, pentru că am ştiut să-l păstrez, fiindcă este al meu, este în mine, mâna mamei prin gardul ăla [ghimpat] şi palmele învăţătoarei mele adunând grămăjoara de alimente, ca pentru orfani. Fără părinţi, fără adăpost, fără ţară, fără nimic, fără. Au luat acele bucăţi de pâine şi ce o mai fi fost, iar prin şiroiul de pe obraji şi zâmbetul etern al lor, de-abia se mai desluşea un adânc mulţumesc şi atunci am rămas eu, copil de unsprezece ani, încremenit, când acele femei evreice au sărutat mâinile ţărancelor noastre. Lacrimi şi mulţumiri, inimi deschise, durere, mângâiere, iubire şi iubire printr-un nenorocit de gard de sârmă ghimpată. Suferinţă şi suferinţă, într-o aceeaşi lume de garduri invizibile, într-un moment în care Dumnezeu era ocupat cu lucruri mai importante”[21]; „La noi în sat trăiau zece, douăsprezece familii de evrei, harnici gospodari, buni vecini şi nu exista nici un motiv ca ei să fie duşi într-un lagăr sau ghetou. Dar au ajuns acolo. La fel ca atâtea alte popoare ori crâmpeie din ele, au ajuns pradă discriminării şi urii altor popoare ori oameni ce nu îşi conştientizau apartenenţa la umanitate, la acelaşi spirit”[22]); viaţa de elev la Liceul „Regele Ferdinand I” din Storojineţ, grădina familiei Flondor[23], refugiul bucovinenilor din martie 1944 („Ruşii se apropie de ţara noastră şi în sat e vânzoleală mare. Toată lumea se teme că ruşii vor ocupa din nou Bucovina. Să trecem iar prin ce a mai fost, să trăim din nou printre comunişti, să ne ia încă o dată tot ce avem, nimeni nu mai vrea, nici eu, cravata aia roşie la gât ca o cârpă, să învăţ iar istoria lor,

[21] *Ibidem*, p. 64–65.

[22] *Ibidem*, p. 66.

[23] „Strada pe care era internatul, adresa mea de atunci, purta numele lui Iancu Flondor, unul dintre principalii artizani ai unirii Bucovinei cu Ţara din noiembrie 1918. Nu departe de internat, pe aceeaşi stradă desigur, se găsea conacul familiei Flondor, o casă frumoasă cu două caturi situată nu la stradă, ci în spatele unei grădini splendide, străjuită de o poartă imensă din grilaj de fier. Grădina aceea cu meri ce primăvara explodau în flori albe, ameţitor parfumate până-n stradă, plantaţi în zigzag ca nu cumva să îşi facă umbră unul altuia, m-a impresionat şi uimit peste măsură, căci nu pierdeam nicio ocazie de [a] da o fugă până acolo, indiferent ce anotimp ar fi fost, primăvară, vară sau poate mai ales toamnă şi de a-mi lipi nasul de barele de fier lucrate cu o fineţe măiastră, chiar dacă pentru doar câteva clipe, în care reuşeam să mă transpun, să trec imaginar dincolo de gard şi să mă trezesc în miezul unei grădini care s-ar fi putut numi al unui anume Eden. Apoi în partea din stânga, rondourile de trandafiri şi hortensii perfect simetrice, înşiruiri geometrice de cale, pe atunci habar n-aveam ce e aia o cală, şi crini imperiali ce făceau legătura unora cu altele, de parcă grădinari regeşti veniţi tocmai de prin Versailles ori creatori ai altor grădini celebre dăduseră tot ceea ce erau în stare, ca să stau eu şi să mă zgâiesc la frumuseţea lumii care credeam că e” (p. 73).

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

geografia lor, minciunile lor, în ucraineşte, literele pe dos”[24]; „Pe urmă a venit 25 martie, sărbătoarea de Bunavestire, tot satul era adunat la biserică şi preotul ne-a sfătuit pe toţi să plecăm cât mai repede. Noi hotărârserăm deja să plecăm în ziua următoare, în 26 martie. Am îngenuncheat apoi şi am rostit *Tatăl nostru.* Cu binecuvântarea preotului pentru drumul necunoscut ce ne aştepta, pentru capătul lui ce nu ştiam unde şi când va fi, ne-am despărţit unii de alţii, în lacrimi şi îmbrăţişări, cu urări de bine şi speranţă de revedere. Şi de întoarcere”[25]); refugiul familiei Tonenchi în Banat („A fost o schimbare violentă şi evident marcantă pentru mine acea trecere de la mediul cu care eram obişnuit, în care crescusem şi căruia îi aparţineam, de la imaginile zilnice ale munţilor cu pâraie repezi rostogolite peste pietrele mustind a muşchi verde, de la dimineţile umed aburinde deasupra pădurilor de brazi, încolonaţi aidoma turnurilor unei catedrale gotice, mistic închinaţi în faţa celor şapte nuanţe ale curcubeului. Trezirea la peisajul nou descoperit, în care câteva fire de paie abia mişcau într-o senilă adiere a unui vânt prea mult aşteptat şi unde singura culoare înfăţişată privirii era galbenul maroniu al verii obosite, instalat în locul spectrului complet pe care îl ştiam”[26]).

Textele aparţinând literaturii artistice a Bucovinei sunt documente ale unei experienţe de viaţă tragice şi interesează istoria prin autenticitate şi forţa de expresie. Un text, aparţinând lui George L. Nimigeanu, care a traversat în veacul trecut, ca atâţia bucovineni, experienţa refugiului şi a deportării în Bărăgan, este, credem noi, grăitor: „Mama locuia într-o lacrimă / tata mânca / numai duminică seara cu noi // Şi-am învăţat căderea păsărilor / peste marginea lumii / după lumina pâinii când adormeam flămând / echilibrul între durere şi speranţă / între bucurie şi teamă / pe buza unei căni cu lapte / pe care o sărutam foarte des / dar numai cu sufletul // Oarbe mi-au fost drumurile / şi mâinile nu aveau înaintea cui / să deschidă uşile zilelor mele pustii / şi n-aveam în cine să mai cred şi nici de ce / cu pâinea şi sarea inimii mele de copil // Şi fugeam / şi mereu fugeam dintr-o întâmplare tristă / către alta la fel // Şi mama locuia / într-o lacrimă / iar tata / mânca numai duminică seara”[27]. Un întreg ciclu din volumul său de poeme *Zodia nedreptăţii* (2010), intitulat *Amintiri dintr-o copilărie interzisă*, este închinat destinului unei familii de refugiaţi din Bucovina[28].

La fel ca toţi refugiaţii din toate locurile şi din toate timpurile, refugiaţii din Bucovina sunt victime ale războiului. Evenimentele din 1940 şi 1944 au produs o schimbare brutală a destinului lor. Ei îşi părăsesc casa şi locurile natale, fugind din calea sovieticilor şi devenind vinovaţi politic pentru că au fugit de pe teritoriul

[24] *Ibidem*, p. 88.
[25] *Ibidem*, p. 97.
[26] *Ibidem*, p. 93.
[27] George L. Nimigeanu, *Amintiri din refugiu*, în „Bucovina literară”, serie nouă, Suceava, anul XVI, nr. 10 (188), octombrie 2006, p. 20.
[28] *Zodia nedreptăţii*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Dumitru-Mircea Buda, Mediaş, Editura „Samuel”, 2010. Ciclul *Amintiri dintr-o copilărie interzisă* se află la paginile 49–100.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

U.R.S.S. Statutul lor de refugiaţi este o vreme incert. Vina lor politică este deseori mascată prin indicarea locului de origine: „originari din Bucovina, stabiliţi pe teritoriul R.P.R. după 1 iunie 1940”; „transfugi sau fugiţi de pe teritoriul Uniunii Sovietice”[29]. Locurile lor de rezidenţă sunt Banatul, Vâlcea, Câmpulung Muscel, Piteşti, Braşov, Bucureşti, Deva, Sibiu, Cluj, Oradea, Iaşi, Piatra Neamţ, Gura Humorului, Rădăuţi, Suceava, precum şi unele localităţi rurale din preajma acestora (Caţa, judeţul Braşov; Iţcani, Costâna – Suceava; Dorneşti, Ţibeni – Rădăuţi, Vama. Aici ei îşi reorganizează întreaga lor viaţă, depăşind nu de puţine ori trauma anilor ’40 şi marginalizarea socială prin calităţile lor recunoscute: „hărnicie, obişnuinţă de a face faţă greului, simţ al echilibrului, putere de adaptare, bună organizare a gospodăriei după modelul «neamţului», solidaritate familială şi de grup”[30].

Ca şi în cazul Aniţei Nandriş[31], credinţa în Dumnezeu, cultul familiei, grija aparte pentru copii, mergând adeseori până la sacrificiul de sine şi dragostea de ţară îi caracterizează pe refugiaţii bucovineni, ajutându-i să supravieţuiască în deceniile de după război şi să se afirme chiar în viaţa socială, economică, ştiinţifică, literară şi culturală din România.

Pentru convingerile lor politice, unii dintre refugiaţii bucovineni sunt arestaţi, condamnaţi şi închişi. Puţini reuşesc să plece în Occident, urmându-şi destinul pe drumurile anevoioase ale exilului.

Continuând preocupările menţionate mai sus (dar şi altele din literatura istoriografică a problemei), lucrarea noastră aspiră să aducă un spor de cunoaştere în istoria temei, prin explorarea unui teritoriu al istoriei contemporane ocolit vreme îndelungată de către cercetători şi înţeles de noi ca parte integrantă a patrimoniului cultural naţional şi european. Totodată, facem precizarea că lucrarea noastră se află în intimitatea unor obiective cu semnificaţie aparte în Bucovina de astăzi: – stimularea, formarea şi consolidarea unei conştiinţe noi, moderne privitoare la valoarea patrimoniului propriu, ca parte integrantă a patrimoniului european; – apropierea de orizonturi noi de înţelegere şi interpretare a faptelor ce aparţin acestui teritoriu al istoriei noastre postbelice; – stimularea interesului pentru cunoaşterea despovărată de clişee şi stereotipuri a istoriei noastre recente; – menţinerea vie a memoriei tragediei bucovinenilor din veacul trecut şi „însănătoşirea reflecţiei morale” în spaţiul public din România de astăzi şi din vecinătăţile sale.

---

[29] Conf. Ruxandra Cesereanu, *Comunism şi represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid naţional*, Iaşi, Editura Polirom, Colecţia „Plural M”, Seria „Idei contemporane”, 2006, p. 142–146.

[30] *Ibidem*, p. 150

[31] Vezi Aniţa Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, 184 p. Cartea, „o capodoperă spontană şi naivă a deportării”, este premiată de Academia Română în 1992 şi tradusă, în 1998, în limba engleză. În 2006, la Editura Humanitas, apare ediţia a II-a revăzută şi adăugită a cărţii, însă cu titlul modificat: *Amintiri din viaţă. 20 de ani în Siberia*, 288 p.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Gândită astfel, lucrarea noastră aspiră să devină un dicționar biobibliografic, cuprinzând fişiere deschise pentru o largă categorie de bucovineni, de diverse naționalități şi religii, refugiați din Bucovina şi ordonate alfabetic. Toate acestea ilustrează, în primul rând, „prezența Bucovinei în evoluția cultural-ştiințifică a țării", despre care scria Traian Cantemir la începutul anilor '80 din veacul trecut, printr-o remarcabilă „activitate creatoare", astăzi insuficient cunoscută şi valorizată[32].

Balan, Teodor. Născut la 26 iulie 1885, în Gura Humorului. Studii la Liceul Clasic Nr. 1 din Cernăuți (1896–1904). Studii universitare de istorie şi geografie la Cernăuți şi Viena. Licențiat în 1910. Profesor la Liceul „Dragoş Vodă" din Câmpulung Moldovenesc (1908–1910), Licel Real din Cernăuți (1910–1912), Liceul „Ştefan cel Mare" din Suceava (1912–1918) şi la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuți (1918–1940). În primul refugiu, 1940–1941, profesor la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu. Doctoratul în istorie cu teza *Suprimarea mişcărilor naționale din Bucovina pe timpul războiului mondial 1914–1918* (1930), docența în 1931. Subdirector (1923–1929) şi director al Arhivelor Statului din Cernăuți (1929–1940), docent pentru Istoria Românilor (1932–1938) şi conferențiar universitar definitiv (1938–1940) la Universitatea din Cernăuți. Director al Bibliotecii Universitare (1941–1944). Specialist în paleografia latină şi germană. Istoric cu contribuții însemnate în istoria Bucovinei. Refugiat, pentru a doua oară, în 1944, stabilit la Gura Humorului, unde trăieşte marginalizat, îngrijindu-se de consolidarea şi destinul operei sale în posteritate. Profesor, director al Arhivelor Statului (1929–1940) şi al Bibliotecii Universitare din Cernăuți (1941–1944), istoric, editor al culegerii de *Documente bucovinene* (1933–1942), autor al unor lucrări de istorie şi istorie literară aflate încă în manuscris[33]. Istoricul Teodor Balan se stinge din viață la 25 noiembrie 1972, în Gura Humorului[34].

---

[32] Traian Cantemir, *Dimensiuni cultural-ştiințifice bucovinene*, cuvânt-înainte la [I. Pînzaru, Petru Froicu], *Ştiința în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. I. Suceava, Biblioteca Județeană, 1982, p. 3–7.

[33] [I. Pânzaru, Petru Froicu], *op. cit.*, vol. I, p. 21–23; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 86–87.

[34] „La 25 noiembrie 1972, într-o zi de iarnă grea, cu troiene înalte şi geruri siberiene, pe Strada Principală din orăşelul Gura Humorului, un cortegiu funerar – cu o impresionantă salbă prelungă de coroane, cu 12 buciumaşi şi 12 preoți, cu o imensă mulțime înşirată în urma sicriului – însemna pe răbojul nevăzut al acestei urbe trecerea în eternitate a celui ce se numise Teodor Bălan. [...] Când, într-un târziu, şi buciumaşii, şi preoții, şi doamna Silvia Bălan, îndurerata şi distinsa lui domniță, şi membrii familiei, prietenii, admiratorii, întreg cortegiul funerar s-a[u] oprit în incinta cimitirului să-i aducă defunctului ultimul omagiu înainte de a fi aşezat în casa de lut a moşilor şi strămoşilor, corul Liceului Pedagogic de Fete din localitate a intonat *Imnul Tricolorului.* Iar pe crucea de stejar, ce i s-a implântat la căpătâi, i s-a fixat o jerbă metalică, pe care străluceau culorile drapelului sfânt al Patriei veşnice, respectându-i-se dorința testamentară, scrisă chiar de mâna de lut a acestui nefericit refugiat bucovinean, care, după cataclismul celui de-al Doilea Război Mondial, coborâse la Gura Humorului din Cernăuțiul invadat şi ocupat de străini: «Iar când fraților m-oi duce / De la voi, şi-o fi să mor, / Pe mormânt atunci să-mi puneți / Mândrul nostru tricolor!»" (Mihai Iacobescu, *Redescoperirea şi prețuirea unui istoric de seamă al Bucovinei: Teodor Bălan (1885–1972)*, în volumul Harieta Mareci, *Teodor Bălan (1885–1972). Viața şi opera*, Iaşi, Editura Junimea, 2003, p. 5–6).

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Teodor Balan desfăşoară în perioada interbelică a veacului trecut o bogată activitate ştiinţifică, fiind unul dintre cei mai reprezentativi istorici bucovineni. Unele dintre lucrările sale publicate în perioada interbelică sunt texte de referinţă ori prezintă o importanţă deosebită pentru cercetarea ştiinţifică de astăzi: *Suprimarea mişcării naţionale din Bucovina pe timpul războiului mondial 1914–1918* (1923), *Răscoala ţăranilor din ocolul Câmpulungului Moldovenesc din anul 1805* (1923), *Moşia Cernauca şi familia Hurmuzachi* (1925), *Ţara Şepeniculuі* (1926), *Arcăşiile din Bucovina* (1926), *Familia Onciul* (1927), *Forum nobilium din Bucovina* (1927), *Noi documente câmpulungene* (1928), *Berladnicii* (1928), *Refugiaţii moldoveni în Bucovina 1821 şi 1848* (1929), *Serbarea de la Putna* (1932), *Procesul Arboroasei 1872–1875* (1937), *Satele dispărute din Bucovina* (1937), *Dimitrie Onciul* (1938), *Eudoxiu Hurmuzachi şi colecţia sa de documente* (1944), *Fănuca*, roman inspirat din viaţa Bucovinei ş. a.

Institutul „Bucovina" publică, de-a lungul anilor, mai multe lucrări lăsate în manuscris de către istoricul Teodor Balan, oferind cercetării ştiinţifice noi izvoare şi instrumente de lucru şi făcând totodată pentru acest cărturar bucovinean un act de reparaţie morală: Teodor Balan, *Istoria teatrului românesc în Bucovina istorică*, Ediţie după manuscrise de D. Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (13), 2005; Teodor Balan, *Documente bucovinene*, vol. VII–IX, Ediţie îngrijită, note şi comentarii de prof. univ. dr. Ioan Caproşu, Indici de nume şi de materii de Arcadie Bodale, Prefaţă de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Postfaţă de prof. univ. dr. Pavel Ţugui, Iaşi, Editura Taida, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (16), 2005–2006; Teodor Balan, *Die Geschichte des deutschen Theaters in der Bukowina 1825–1877/Istoria teatrului german în Bucovina 1825–1877*, Editată după manuscrise de către D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Traducere din limba germană de Ida Alexandrescu, Bucureşti, Editura Anima, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (21), 2007; *Lupta pentru Tricolor. Un capitol din istoria politică a Bucovinei, 1898–1904*[35].

[35] Teodor Balan, *Lupta pentru Tricolor. Un capitol din istoria politică a Bucovinei, 1898–1904*, Ediţie îngrijită, comentarii, cronologie şi indice de nume de prof. dr. Marian Olaru, studiu introductiv de prof. univ. dr. Pavel Ţugui, Traducerea textelor din limba germană de Mihaela-Ştefăniţa Ungureanu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (26), 2008. Titlurile capitolelor sunt semnificative pentru bogăţia informaţiilor şi calitatea deosebită a acestora, culese din Arhivele Statului de la Cernăuţi şi din publicaţia „Patria"a Partidului Naţional Radical Român din Bucovina. Iată titlurile lor, elocvente prin ele însele şi pentru conţinutul lor ştiinţific: I. *Noul guvernator al Bucovinei: baronul Friedrich Bourguignon de Baumberg*, p. 29–42; II. *Mitropolitul Arcadie Ciupercovici şi preoţimea română*, p. 43–55; III. *Demonstraţia studenţilor împotriva mitropolitului Arcadie*, p. 56–59; IV. *Procesul studenţilor români*, p. 60–83; V. *Problema Tricolorului*, p. 84–102; VI. *Prigoana Tricolorului*, p. 103–120; VII. *18 august 1899*, p. 121–137; VIII. *Confiscări de ziare şi expulzarea fraţilor Valeriu şi Victor Branişte*, p. 138–154; IX. *În Dieta Bucovinei*, p. 155–176 şi X. *Pactul*, p. 177–204. Deosebite sunt paginile scrise de Teodor Balan pentru descrierea vieţii universitare din Cernăuţii de dinaintea

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Bândiu, Constantin. Născut la 19 mai 1927 în localitatea Ciudei, județul Storojineț. Fiul pădurarului Nicolai şi al Floarei Bândiu, care aveau o gospodărie mare şi frumoasă, precum şi douăsprezece fălci de teren (şaisprezece hectare).

Refugiat. Despre plecarea familiei sale în refugiu Constantin Bândiu povesteşte târziu, după evenimentele din 1989[36].

În refugiu, familia Bândiu este repartizată în județul Timiş, unde stă timp de un an de zile. În martie 1945, autoritățile le aduc la cunoştință refugiaților că toți aceia care au stat sub ocupație, în 1940–1941, sunt considerați cetățeni sovietici şi obligați să se întoarcă în locul de unde au plecat.

Amintirile lui Constantin Bândiu reînvie momente pline de tensiune din viața refugiaților bucovineni, dominate de frica deportării în Siberia.

Primului Război Mondial, din care desprindem rolul important pe care l-au jucat societățile studențeşti ale vremii. Volumul este însoțit de un important corp de documente care au stat la baza realizării lucrării lui Teodor Balan, p. 205–280. Importanța acestor documente este deosebită, pentru că ele sunt crâmpeie dintr-o arhivă pierdută, în timpul sau după cel de al Doilea Război Mondial. O *Scurtă cronologie a evenimentelor sociale, politice şi culturale din Bucovina*, din perioada 1772–1914, p. 281–295 şi un *Indice de nume*, p. 296–302 întregesc lucrarea, oferind utilizatorilor interesați un izvor istoriografic valoros şi, totodată, un instrument de lucru folositor. „Lucrările lui Teodor Balan oferă o soliditate deosebită, apărându-ne ca acele clădiri în care zidurile erau întărite de contraforți. Teodor Balan nu a putut publica decât o parte din ele, adevărați stâlpi de rezistență ai istoriografiei contemporane. Multe dintre ele, cele mai multe, nu au putut fi publicate, fie datorită vremurilor, fie datorită omului, mai puțin dispus la compromisuri". Fragment din referatul prof. univ. dr. Vasile Cristian, vezi Harieta Mareci, *op. cit.*, coperta a IV-a.

[36] „În noaptea de 25 spre 26 martie 1944 tata ne-a adunat pe toți şi a spus aşa: a venit momentul, este ultima oară când mai putem părăsi Ciudeiul […]. Imediat s-a dat ordin de plecare. Mama a pus două schimburi de haine pentru noi, un schimb a fost îmbrăcat, altul a fost pus în ladă ca rezervă, deci tot ce era mai bun, căci restul lăsam acolo. Tata şi cu frații mai mari ai mei au pregătit căruța şi într-o oră am fost gata de plecare. A pus pe lângă ce trebuia pentru cai, pentru mai multe zile, ovăz şi alte chestii, şi mâncare multă pentru noi, inclusiv făină. Dar mama a mai pus şi o ladă cu zestrea ei de fată. Era o ladă destul de mare în care erau covoare moldoveneşti, frumoase…, doar la Muzeul Satului mai poți vedea asemenea covoare, nişte opere de artă. Mamei i-a părut rău să le lase. Dar, când am ieşit, noi trebuia să urcăm un deal şi pe urmă ajungeam la şoseaua principală, când am ieşit, caii n-am mai putut să tragă, deşi erau cai buni, era noroi, pământul era moale. Noi am împins căruța, însă, când am ajuns la şoseaua principală, am lăsat lada, cu părere de rău, la o rudă a noastră şi am zis că, dacă ne vom întoarce, vom găsi acolo aceste covoare. Nu le vom mai găsi [însă] niciodată. S-au pierdut"; „Când am ajuns la şoseaua principală, era nenorocire. Era atâta lume şi atâta armată şi atâta înghesuială şi zgomot şi încurcătură, încât nu ştiam cum să mergem. Însă încet, încet s-a format o coloană de refugiați din Ciudei, o coloană care avea vreo cincizeci de căruțe, dar am mers foarte încet. Când am ajuns la dealul Crasnei, acolo unde văzusem semnul, iarăşi au fost probleme cu urcatul, caii iarăşi trăgeau greu. În sfârşit, atunci tata a zis că singura soluție este să dăm jos sacii cu făină, erau doi de câte 45 de kg. Mamei i-a părut rău, dar, până la urmă, am dat jos sacii de făină. Şi tot se urca greu, fiindcă drumul era destul de prost. Se topise[ră] zăpezile. La un moment dat un neamț ne-a împins cu tancul, ca să ne scoată până pe deal […]. Atunci deasupra noastră a venit un val de ninsoare, a început să ningă formidabil, zăpezile erau de vreo jumătate de metru. Am început să vedem morți pe o parte şi pe alta a şoselei".

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

După un an de pribegie, în 1945 familia Bândiu se întoarce în Bucovina, mai aproape de casă, fără să ştie ce vor face în continuare. Este repartizată la Pătrăuţi pe Suceava, dar ajunge la Argel, la sfatul unui pădurar de aici.

După absolvirea liceului, Constantin Bândiu se înscrie la Facultatea de Silvicultură din Bucureşti (1947). După reforma învăţământului din 1948, Facultatea de Silvicultură se împarte în două: o parte ajunge la Câmpulung Moldovenesc, în Bucovina, iar altă parte la Braşov. Constantin Bândiu pleacă la Câmpulung, unde urmează cursurile facultăţii până la absolvire, în 1952. După absolvirea facultăţii, lucrează la Institutul de Cercetări Silvice (1952–1958), la Institutul de Biologie „T. Săvulescu" al Academiei Române (1958–1970). Revine la Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice (1971), unde lucrează până la pensionare (1989). După ieşirea la pensie continuă să activeze prin contracte de colaborare cu diverse instituţii şi agenţii de protecţia mediului"[37].

Doctoratul în 1973 la Academia de Ştiinţe Agricole şi Silvice Bucureşti cu teza *Influenţa factorilor ecologici asupra creşterii radiale la brad*. Cercetător ştiinţific principal, de prestigiu, la Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice din Bucureşti. Răsplătit cu premiul Academiei Române (1986). Prin studiile sale, adevărate lucrări de referinţă în domeniu, inginerul silvic bucovinean dr. Constantin Bândiu pune bazele ecologiei româneşti. Articole ştiinţifice şi studii de ecologie forestieră, publicate în periodice de specialitate din ţară. Dintre acestea: *Metaecologia – o nouă ştiinţă?*, în „Bucovina forestieră", anul II, nr. 1, 1994; *Să nu acceptăm risipirea patrimoniului forestier al ţării*, în „Bucovina forestieră", anul VI, nr. 1–2, 1998. Autor al volumelor: *Teiul* (1966), *Cercetări ecologice în Podişul Babadag* (în colaborare, 1971), *Ecosistemele din România* (1980), *Cercetări privind cultura bradului în R. S. România* (1980), *Conservarea biodiversităţii şi a resurselor genetice forestiere* (în colaborare, 1997), *Structura şi funcţionalitatea componentelor cenotice din bazinele superioare ale Prahovei şi Ialomiţei* (în colaborare), *Estetica forestieră. Introducere în silvocalie* (2009)[38].

Spre deosebire de alţi refugiaţi, Constantin Bândiu nu se întoarce după 1990 în Bucovina, mulţumindu-se doar cu amintirile frumoase pe care le păstrează în suflet, depănate târziu, în 2005[39].

---

[37] Elena Savciuc, *Refugiaţii din Bucovina. Poveşti de viaţă în şi după refugiu.* Confer „Memoria. ro", biblioteca digitală de interviuri, memorii, istorie orală, cărţi şi imagini din istoria recentă a României, care prezintă evenimente ale secolului al XX-lea, aşa cum cum se reflectă ele în conştiinţa celor care le-au trăit. Vezi www.memoria.ro/?location=view...din... -

[38] [I. Pînzaru, Petru Froicu, Eugen Dimitriu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. III, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1984, p. 44–46; Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 93.

[39] „Interesant că, totuşi, Ciudeiul a venit la mine de mai multe ori. Prima dată a fost un reportaj care a fost repetat de vreo două ori de Televiziunea Română, pe programul unu, despre Ciudei şi despre deportările oamenilor de acolo. […] Atât de frumos mi s-a părut Ciudeiul, încât am zis că imaginea mea de legendă nu este o legendă, ci o realitate. Mai mult, o lună mai târziu, îmi vine de la un prieten din Braşov, originar din Cupca, sat vecin cu Ciudeiul, un xerox cu un articol de ziar. Articolul era însoţit de o serie de fotografii printre care şi corul. Copiii erau frumoşi ca nişte îngeri,

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Bodnar, Severin. Născut în anul 1922 în localitatea Privorochie, din Plasa Cosminului, județul Cernăuți. Fiu de țăran sărac, cu „oarecare ştiință de carte". Rămâne orfan de mamă (1934), într-o familie de oameni nevoiaşi dar vrednici, cu patru copii. În toamna anului 1934, învățătorul Modest Slimac, directorul şcolii primare din comună, îl ajută să se înscrie la Şcoala Normală din Cernăuți, pentru a deveni învățător. La examenul de admitere este singurul copil care se prezintă la şcoală desculț. Este admis aici pentru a urma cursul gimnazial, pe care nu-l poate însă începe din cauza sărăciei. Tatăl său, Ion Bodnar, fost primar şi diriginte de poştă timp de peste 15 ani, este ridicat de sovietici în noaptea de 13/14 iulie 1940 şi deportat într-un lagăr din Sverdlovsk. Împreună cu fratele său Alexe, Severin Bodnar trece granița, în noaptea de 17 noiembrie 1940, şi se înrolează în Armata Română, luptând pe Frontul din Răsărit până la Cotul Donului în cadrul Escadrilei de Legătură 114 de pe lângă Comandamentul Aerului. În 1943 este rănit şi, după intervenții chirurgicale complicate, se întoarce, invalid de război, în Bucovina, la fratele său Gheorghe, din Stăneşti. La 25 martie 1944, se refugiază în România, stabilindu-se la Bucureşti, unde obține cu greu o pensie de invalid de război şi trăieşte într-o sărăcie demnă, ca „străin în propria-i țară", cum el însuşi mărturiseşte. În 1956 i se permite să-şi viziteze rudele din Bucovina ocupată. Acasă, la Privorochia, îl găseşte pe tatăl său, revenit din deportare, spre a-şi trăi ultimele zile din viață. Autorul cărții *Memorial al durerii. Romanul unui refugiat*[40], o „carte-document despre drama Bucovinei", care cuprinde informații bogate despre destinul refugiaților bucovineni, locurile lor de rezidență, solidaritatea de grup social, dragostea de țară şi nostalgia plaiurilor natale, tenacitatea cu care aceştia au înfruntat vitregiile unor vremuri grele[41]. Versurile lui Grigore Vieru din poemul *Alt cer al invalizilor de război*, pe care le reproduce în cartea sa, sugerează destinul său în România postbelică, în ani încărcați de „nedreptate şi regret": „Lăsați, oameni buni, / Nu ne mai lăudați atât, / Înapoiați-ne mai bine / Picioarele noastre, / Obosim să alergăm / Cu picioarele voastre tinere. // Nu ne mai amăgiți atât! / Înapoiați-ne mai bine / Brațele noastre, / Noi nu mai putem / Îmbrățişa femeia / Cu brațele voastre fericite. // Nu ne mai plângeți atât! / Înapoiați-ne mai bine / Ochii noştri, / Noi nu mai putem vedea / Cu ochii voştri / Înlăcrimați copiii noştri" (p. 146). Refugiatul bucovinean Severin Bodnar, „un mare iubitor de neam şi țară", cum semnează la sfârşitul cărții sale, are trei dorințe, pe care le

erau cu adevarat frumoşi. Şi iarăşi mi-a mers la inimă. În sfârşit, a treia oară, acum când eram la Argel, că am făcut o vacanță cam de o lună şi jumătate [acolo], cercetând nişte fotografii mai vechi constat că unul din frații mei mai mici, care a făcut o vizită la Argel, printre altele, a lăsat în arhiva familiei o fotografie. În fotografie el stă pe singura piatră [rămasă] din temelia casei [noastre] care a fost (în Ciudei)". Vezi Elena Savciuc, *Refugiații din Bucovina. Poveşti de viață în şi după refugiu*, p. 13.

[40] Severin Bodnar, *Memorial al durerii. Romanul unui refugiat*, Bucureşti, Editura „V. Cârlova", 1994, 178 p.

[41] Vezi şi Dumitru Oprişan, *Romanul unui refugiat,* în „Țara Fagilor". Almanahul cultural-literar al românilor nord-bucovineni, XVI, Cernăuți–Târgu Mureş, 2007, p. 112–115.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

mărturiseşte – la fel ca mulţi alţi refugiaţi din Bucovina – în capitolul XXIV: „1) Doresc din toată inima ca ţara să devină cât mai curând liberă, independentă şi întregită, aşa cum a fost ea atunci când m-am născut. 2) Aş dori ca ai mei copii şi toţi copiii şi tinerii ţării noastre să se bucure de sănătate, de o viaţă mai bună şi nu aşa cum am trăit-o noi. 3) Doruleţ, nepoata noastră, să se bucure de sănătate, înţelepciune, libertate şi o viaţă mai blândă, [cu] mai mult noroc, nu aşa cum a avut bunicul ei", şi datate, simbolic, 20 decembrie 1989[42].

Bogdaniuc, Ioan. Ţăran din Ciudei, judeţul Storojineţ, refugiat în martie 1944 în coloana a III-a civilă a judeţului Storojineţ, condusă de pretorul Radu Popescu până la Baia de Aramă, judeţul Mehedinţi. Lui Radu Popescu îi datorăm mai multe multe documente, referitoare la refugiul bucovinenilor din martie 1944, depuse personal la Arhivele Statului din Suceava[43]. Câteva, necercetate până acum, sunt valoroase pentru cunoaşterea mai bună a refugiului civililor din partea de nord a Bucovinei, din 1944, subiect ignorat, din păcate, de istoricii contemporani. Coloana de refugiaţi bucovineni pleacă la drum din Storojineţ, la 25 martie 1944, cu 136 de căruţe, transportând 535 de persoane (bărbaţi, femei şi copii de toate vârstele), dintre care 132 de persoane din comuna Cireş. Unul dintre documentele depuse de Radu Popescu la Arhivele Statului din Suceava este o cronică versificată a refugiului bucovinean: Dosarul 86. 1947, februarie 6. Poezie scrisă de Ioan Bogdaniuc din Ciudei, judeţul Storojineţ privind condiţiile refugiatului. Original, 3 file: „Foaie verde mintă creaţă, / Când am ieşit eu din casă, / Am sărutat uşile / Şi-am apucat drumurile, / Când fugea toată lumea. / Toţi fugeam înspre Crasna, / Din Crasna spre Rădăuţi, / Unde ne-am strâns tot mai mulţi; / Şi-am luat-o spre Cacica, / Unde ne-a cuprins o frică: / Vine noapte-ntunecoasă, / Plouă cu omăt de varsă. // În Cacica ne-am oprit, / Cu pretoru ne-am tâlnit, / Om cu minte şi prea bun / Şi-a pornit cu noi la drum. / Ne lua cu vorbe bune, / Toţi fugeam că rusu vine; / Şi-am ajuns în Moldova, / Şi ne-a oprit coloana, / Şi ne-a dat ovăz şi fân / La cai, tineri şi bătrâni, / Şi caii s-au săturat, / Nouă de gustat ne-a dat. // Cumpăra tot ce găsea / Şi nouă ne împărţea, / La copii şi la bătrâni / Popescu căta de rând. / Tot ningea şi viscolea, / Pretoru cu noi şedea, / Lângă noi sta zi şi noapte, / Ducea foame cât se poate, / Şi-am trecut multe hotare, / Şi-a strigat în gura mare: / „– N-aveţi grijă, dragii mei, / Dumnezeu este cu noi! / Dumnezeu, dacă va vrea, / De tot răul ne-a scăpa!" // Şi-am ajuns în Mehedinţi, / Acolo departe-ntre munţi, / Unde nu-s brazi, nici molizi, / Numai capre fără dinţi…/ Lângă Baia de Aramă, / Pretoru, ca om de treabă, / A oprit coloana, / Ne-a predat la Şovarna, / Douăzeci şapte căruţi, / Ne-am trezit tot între munţi. // Când s-a despărţit coloana, / Noi toţi i-am sărutat mâna, / C-a fost bun conducător / Şi ne-a dat mult ajutor. / Când mâna cu mine-a dat, / Adresa mie mi-a lăsat / Şi mi-a spus cuvinte calde, / Frumoase şi cumsecade: / „– Ionică, dragul meu, / Dacă aici ţi-o fi rău / Sau dacă vezi că nu-i

[42] Severin Bodnar, *op. cit.*, p. 177.

[43] DJAN Suceava, Colecţia Documente, 1848–1994, Fond 35, Pachetul XXXVII/Dosarele 65–86.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

bine, / Apoi să vii tot la mine, / Necăjit bătrân, săracu, / Să vii la mine, la Sacu, / Căci acolo sunt pretor, / Ți-oi mai da ceva ajutor!" // M-am pornit şi tot pornit, / Din Şovarna am ieşit / Şi m-am dus spre T. Severin, / Sufletul plin de venin. / Seara când a înserat / De Turnu Severin apropiat, / Pe lângă tren când am trecut, / Bombardamentu-a-nceput, / Tot prin gloanțe şi prin foc, / Am trecut într-un noroc, / Tot pe lângă Dunăre, / Hai la fugă, Ioane! / Şase zile eu, săracu, / Până am ajuns la Sacu, / La asfințitul soarelui, / La casa pretorului. // Pretoru s-a bucurat, / Calul său şi-a înhămat / Şi cu mine a plecat / Peste Timiş la dreapta / Şi-a ajuns la Tincova, / Unde stau şi acuma. // Foaie verde iarbă dulce, / Nu ştiu acasă când m-oi duce / Să-mi văd livada-nverzită, / Inima mea răcorită. / Of, of, of, inimă arsă, / Când m-oi vedea iar acasă, / Să mă sui pe-al meu cuptor, / Să adorm şi-apoi să mor. / Foaie verde de şpanac, / De Banat m-am săturat, / Măcar că am semănat, / De foame m-am săturat, / Că sunt cucuruzi şi poame, / Dară coastă milioane!"[44]

Boianciuc, Roman. Născut la 7 noiembrie 1912 în Văşcăuți pe Ceremuş, districtul Storojineț. Studiază arta prelucrării lemnului la Şcoala de Arte şi Meserii din Vijnița cu sculptorul Ion Sârghie (1927–1934). Este maistru la Şcoala de Arte şi Meserii (1934–1948) şi la Liceul Industrial din Câmpulung Moldovenesc (1948–1950).

Roman Boianciuc îşi descoperă vocația de lutier la Câmpulung Moldovenesc. În 1934 construieşte aici prima chitară din seria de peste 50 câte a creat în toată viața. Viori, violoncele şi mandoline construite la Câmpulung de Roman Boianciuc sunt prezentate la diverse expoziții din Bucovina, cum este cea de la Cernăuți, organizată în 1937.

Din 1951 Roman Boianciuc se angajează la I. P. L. Reghin. Aici pune bazele producției de instrumente muzicale, care devin, în scurt timp, cunoscute şi apreciate în multe țări ale lumii.

Participă la concursuri internaționale, obținând premii : Belgia (1963, 1967), Polonia (1973, 1977), Italia (Cremona, 1979, 1982), Bulgaria (1983) ş. a.

Filarmonicile „George Enescu" din Bucureşti, Târgu-Mureş, Cluj-Napoca, Oradea, Iaşi, Constanța, Craiova, Braşov achiziționează instrumente muzicale fabricate la Reghin. Renumiți soliști instrumentişti, printre care David Oistrah, Ştefan Ruha, Mihai Constantinescu, George Iarosevici, Ion Voicu au rămas impresionați de execuția şi acustica instrumentelor fabricate la Reghin. „Vioara făcută la Reghin de maistrul Roman Boianciuc – notează David Oistrah la 18 septembrie 1967 – a produs asupra mea o foarte frumoasă impresie. Ea este executată artistic, are o formă desăvârşită, bună pentru interpret, sună strălucitor, curat şi destul de dinamic"[45].

[44] Textul poartă dedesubt mențiunea „6 februarie 1947. Scrisă de mine, Necăjitul Ionică Bogdaniuc". Potrivit însemnării lui Radu Popescu, autorul textului, Ion Bogdaniuc, zis Ion Pasere, țăran din comuna Ciudei, județul Storojineț, îi trimite poezia la Suceava în luna iunie 1947.

[45] Gabriel Harapescu, *A fi sau a nu fi…chitara „Hora" bună*, articol postat pe Internet de Romanian Guitarist, vezi forums.rgc.ro › ... › Chitara & Co. › Pentru începatori

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Lutierul Roman Boianciuc iese la pensie în 1974, dar continuă să lucreze în atelierul propriu, să repare şi să confecţioneze instrumente muzicale, să inventeze modele noi.

În 1978, Roman Boianciuc execută instrumente cu coarde pentru întreaga orchestră a Operei Române din Bucureşti.

Laureat al Premiului de Stat şi distins cu Medalia Muncii (1952), Ordinul Muncii, clasa a III-a (1969), Medalia de Aur „Secera şi Ciocanul" (1973). Este Erou al Muncii Socialiste (1973)[46] şi Cetăţean de Onoare al oraşului Reghin.

Roman Boianciuc se stinge din viaţă la 11 septembrie 1998 în Reghin.

Pentru Reghin, „Oraşul Viorilor", bucovineanul Roman Boianciuc a devenit „un nume care ar trebui să însemne […] la fel de mult ca Petru Maior, Eugen Nicoară sau Alexandru Todea"[47]. Prin activitatea sa, Roman Boianciuc a marcat la Reghin începutul unei tradiţii recunoscute astăzi pe plan mondial dar şi începutul unei bresle formate din sute de reghineni care îşi câştigă existenţa şi se afirmă dincolo de hotarele ţării, dând formă şi viaţă instrumentelor muzicale. Activitatea lui Nicolae Ciurba şi Vasile Gliga, de exemplu, ilustrează cu prisosinţă acest lucru.

Botezat, Eugen C. Născut la 3/15 martie 1871, în localitatea Tereblecea, districtul Siret. Fiul învăţătorilor Constantin şi Domnica Botezat. Studii primare în satul natal, secundare la Suceava şi Cernăuţi (1884–1892). Studii la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Cernăuţi şi la Universitatea din Viena, unde este bursier la Staţiunea Zoologică de la Triest (1894–1897). Licenţiat în 1897, doctorat în 1898, la Viena, cu teza *Terminaţiile nervoase la perii tactili ai mamiferelor (Die Nervenendingungen an den Tasthaaren von Saugetieren)*. Asistent la Universitatea din Praga (1897–1898). Doctorat în filosofie (1898, Cernăuţi). Profesor la Şcoala Normală din Cernăuţi (1898–1919), profesor la Universitatea din Cernăuţi, la Catedra de Zoologie a Facultăţii de Ştiinţe (1919–1938). Decan al Facultăţii de Ştiinţe (1923–1924, 1926–1927), rector al Universităţii din Cernăuţi (1922–1923). Membru fondator al Academiei de Ştiinţe din România (1936), membru activ al deutsche Anatomische Geselschaft din Jena (1910) şi al Internationale Geselschaft zur Erhaltung des Wisne Wissens. Autor al peste 34 de lucrări ştiinţifice (morfologie, anatomie fiziologică, fiziologie animală şi cinegetică). Zoolog, specialist în biologia marină. Colaborator cu studii ştiinţifice la periodice de specialitate din România şi de peste hotare (Bonn, Cracovia, Jena, Leipzig, Paris). Între lucrările sale se remarcă: *Originea şi evoluţia filogenetică a părului la mamifere* (1914), *Vânătoarea, factor de cultură şi civilizaţie* (1942), *Valabilitatea*

[46] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 134. Vezi şi *Reghin, oraşul viorilor*, articol postat pe Internet la 21 aprilie 2010 de Ghiocel, vezi ghiocel07.wordpress.com/2010/04/.../reghin-orasul-viorilor/-

[47] Marcela German, *Boianciuc, mare sonoritate, mică notorietate*, reportaj publicat în „Jurnal de Reghin" şi postat pe Internet, la 11 noiembrie 2009, vezi www.dareghintv.ro/index.php?mact=News...

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

doctrinei lamarckiene întemeiată pe funcţia adaptării (1962). M. c. al Academiei Române, 25 mai 1913.

Refugiat. Îndepărtat din Academia Română prin Decretul nr. 76 din 9 iunie 1948. Se stinge din viaţă la 23 decembrie 1964 în Bucureşti. Repus în drepturi ca m. c. al Academiei Române 3 iulie 1990[48].

Cantemir, Traian. Născut la 20 septembrie 1907 în Pătrăuţi pe Suceava. Fiul învăţătorilor Eudoxiu şi Natalia Cantemir. Studii licele la Suceava (1918–1926), continuate la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cernăuţi (1926–1931). Doctor în litere şi filosofie al Universităţii din Cernăuţi, în 1937, cu teza *Istroromânii.* Specializare în Italia la Accademia di Romania, Roma, 1931–1933. Profesor secundar la Hotin, asistent la Catedra de Literatură Modernă şi Folclor a Universităţii din Cernăuţi, conferenţiar universitar. Secretarul Institutului de Literatură şi Folclor condus de Leca Morariu. La repatrierea germanilor, în 1940, pleacă în Germania împreună cu familia sa. Revine în România în 1941. În 1944 pleacă de la Cernăuţi şi se refugiază la Râmnicu-Vâlcea, unde funcţionează ca profesor în învăţământul secundar până în 1964. Lector la Institutul de Învăţământ Superior din Bacău (1964), conferenţiar titular (1968), şef de catedră (1964–1973), secretar ştiinţific al Institutului (1966–1974). Preşedinte al filialelor Vâlcea şi Bacău ale Societăţii de Ştiinţe Filologice din România (1956–1974), director al Universităţii Cultural-Ştiinţifice din Bacău (1969–1972). Din 1974, stabilit la Iaşi. Participă la cercetările de folclor cu echipele sociologice ale profesorului Dimitrie Gusti, desfăşurate în localităţile Voroneţ şi Mănăstirea Humorului (1939). Debut publicistic în „Junimea literară” (1933). Conduce publicaţiile periodice „Comunicări de istorie şi filologie”, „Revista Bucovinei”, „Studii şi cercetări ştiinţifice”. Colaborează cu articole şi studii la numeroase periodice de specialitate, în ziare şi reviste: „Junimea literară”, „Revista Bucovinei”, „Bucovina literară”, „Făt-Frumos”, „Limbă şi literatură”, „Revista de pedagogie”, „Revista învăţământului superior”, „Analele Universităţii «Al. I. Cuza» Iaşi”, „Forum”, „Cronica”, „Ateneu”. Culegător şi teoretician al creaţiei populare, ilustrativ fiind studiul *Invocaţia în poezia populară*, Bucureşti, Editura Litera, 1980, 107 p. Autor al unor romane, unele, rămase în manuscris: *Mens academica* (1938), *Fata gazdei, Lumini şi umbre*[49]. Filologul bucovinean Traian Cantemir se stinge din viaţă la 7 august 1998 în Iaşi.

[48] [I. Pânzaru, Petru Froicu, Eugen Dimitriu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. II, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1983, p. 25–28; Petre Popescu Gogan, *Memento! „Demolarea” Academiei Române*, în „Memoria”, revista gândirii arestate, Bucureşti, anul X, nr. 28, 1999, p. 13; Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicţionar*, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, cu un cuvânt-înainte de Academician Eugen Simion, Preşedintele Academiei Române, Bucureşti, Editura Enciclopedică–Editura Academiei Române, 2003, p. 131; Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 142–143.

[49] [I. Pînzaru, Petru Froicu], *op. cit.*, vol. I, p. 32–33; Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 183–184. Pentru mai multe informaţii, vezi Elena Pascaniuc, *Traian Cantemir (1907–1998), reprezentant al*

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Cotos, Nicolae. Născut la 10 octombrie 1883, în localitatea Straja, districtul Rădăuţi. Face studii la Gimnaziul Greco-Oriental din Suceava (1897–1905) şi la Facultatea de Teologie din Cernăuţi (1905–1909), care îi conferă doctoratul în 1911. Studii de specializare la Universităţile din Viena, Breslau, Tübingen, Bonn, Berlin, Atena şi Bucureşti (1910–1914). Voluntar în armata român în Primul Război Mondial. Profesor suplinitor la Seminarul Teologic din Chişinău (1918–1919. Docent (1919), profesor agregat (1920) şi titular (1924) la Catedra de Teologie Fundamentală de la Facultatea de Teologie din Cernăuţi. La Facultatea de Teologie din Cernăuţi face şi cursuri speciale de Psihologia religiei, Filosofie creştină, Sectologie, suplineşte un timp Catedra de Teologie Dogmatică şi Simbolică. Decan al Facultăţii de Teologie (1924–1931, 1935–1937, 1938–1940), rector al Universităţii din Cernăuţi (1926–1927). Pensionat în 1941. Redactor al revistei „Candela" (1935–1938), fondator şi redactor al revistei „Credinţa", în care publică numeroase articole de îndrumare creştinească. Stabilit din 1944, în cel de al doilea refugiu, la Sibiu. În 1951–1952 lector suplinitor pentru limba greacă la Institutul Teologic Universitar de aici. Profesor de prestigiu, nehirotonit, cu o bogată activitate misionară. Autor de studii, articole, publicate în presa teologică a vremii. Câteva cursuri au circulat litografiate. Traduceri din lucrările sfinţilor părinţi capadocieni, unele publicate în periodice, altele rămase în manuscris ori pierdute în refugiul din 1940. De interes documentar, *Almanahul jubiliar al „Academiei Ortodoxe" la 25 de ani de existenţă*, Cernăuţi, 1909; *Activitatea pentru răspândirea culturii religioase morale din Archideceza Bucovina*, în volumul publicat de Ion I. Nistor, *Zece ani de la Unirea Bucovinei*, Cernăuţi, Editura „Glasul Bucovinei", 1928, p. 375–388[50].

Profesorul Nicolae Cotos se stinge din viaţă, la 15 mai 1959, la Sibiu.

Daşchievici, Mihail-Dragoş. Născut la 6 septembrie 1875 în localitatea Sârghieni, districtul Vijniţa. Absolvent al Şcolii Normale din Cernăuţi (1899). Director al Şcolii din Văşcăuţi pe Ceremuş (1918–1933). Colaborează cu versuri şi povestiri diverse la periodice ale vremii din Cernăuţi. Refugiat la Râmnicu Vâlcea, unde se stinge din viaţă la 22 iulie 1948[51].

Daşchievici, Silvian. Născut în 1929 în oraşul Vijniţa, în familia unui funcţionar. Studii primare la şcolile din Vilaucea şi Banila pe Siret (1935–1939), continuate la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineţ (din 1939). În 1940 familia sa obţine aprobarea pentru repatriere în Germania. În Germania trăieşte într-o tabără de repatriere organizată în Mănăstirea Neisse, pe malul Oderului. În 1941, familia Daşchievici solicită şi obţine aprobarea pentru întoarcerea în

şcolii filologice şi folclorice din Cernăuţi, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul XIV, nr. 1 [ianuarie–iunie], 2007, p. 133–149.

[50] Vezi şi pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicţionarul teologilor români*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, conf. www.crestinortodox.ro/...dictionarul-teologilor-romani/page:2; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, p. 278–279.

[51] Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 312–313.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

România, ajungând la Videle în ziua de 22 iunie 1941. În acelaşi an revine în Bucovina. Îşi continuă studiile la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineț. În martie 1944, familia Daşchievici se refugiază pentru a doua oară. De Buna Vestire, în 25 martie, pleacă din Banila pe Siret cu o căruță, împreună cu un vecin. În ziua de 4 aprilie 1944, este martor la bombardarea Gării Ploieşi de către americani, unde „vede morți, disperare, groază". A doua zi ajunge în Gara de Nord, unde vede „un tren cu refugiați bombardat" şi mari distrugeri pe Calea Griviței. De aici pleacă spre Turnu Severin, ajungând la Baia de Aramă, locul de repatriere stabilit pentru refugiații din județul Storojineț. Îşi continuă studiile liceale la Turnu Severin, locuind la internat împreună cu alți adolescenți refugiați din Bucovina şi Basarabia. Clasa a VI-a de liceu o face la Liceul din Buftea-Bucureşti iar clasa a VII-a la Ortişoara, în județul Timiş.

După obținerea bacalaureatului, se înscrie la Facultatea de Medicină din Timişoara, înființată după război în clădirea unui fost liceu german. Student bursier timp de şase ani (1948–1954). Termină printre primii facultatea (1954), dar la repartiție nu obține postul de chirurg pe care şi-l doreşte. Repartizat la țară, în Oltenia, la Negoieşti, unde se afla familia soției sale, refugiată din Basarabia. După cinci ani de stagiu la țară, în 1959, la concursul de secundariat obține un post de chirurg la Spitalul „I. C. Frimu", astăzi Spitalul de Urgență „Floreasca" din Bucureşti. Asistent la Clinica de Chirurgie şi la Institutul de Medicină şi Farmacie din Târgu Mureş. Transferat la Bucureşti, medic chirurg, apoi director adjunct la Policlinica „Drumul Taberei" (1970–1973). Din 1973, director adjunct şi medic-şef al Policlinicii „Colțea". Până în 1977 obține doctoratul şi primariatul. Medic primar la Spitalul „Colțea" şi director al acestuia (1977–1992). Profesor de chirurgie la Şcoala Postliceală „Carol Davila".

Medicul dr. Silvian Daşchievici publică două manuale de chirurgie, patru monografii şi peste 100 de articole ştiințifice în periodice de specialitate din țară şi de peste hotare[52]. În 1995 şi 1996 participă la Zilele Limbii Române de la Cernăuți, vizitând totodată Banila Moldovenească şi casa pe care le-a părăsit cu peste cinci decenii în urmă. Aici observă cu tristețe că nimic nu era ca acum o jumătate de secol: „Ceea ce a rămas este fântâna, pe care o ştiam, şi grajdul, şi şura care erau aceleaşi, doar [că] în loc să fie acoperite cu draniță, cum erau atunci, erau acum acoperite cu azbociment. Am vrut să merg puțin mai sus, prin Banila, [dar] n-am mai recunoscut [nimic]". Primirea şi modul în care au fost tratați la graniță foştii refugiați bucovineni, venind la Cernăuți acum ca invitați, l-au oripilat, potrivit mărturisirii sale consemnate de Elena Savciuc[53].

[52] În Bucovina nu-l găsim menționat în niciuna din lucrările biobibliografice elaborate şi publicate aici, începând din anii '80 ai veacului trecut.

[53] Elena Savciuc, *Bucovineni în refugiu: o poveste de viață. De la nimic la o carieră de succes. De vorbă cu Silvian Daşchievici*, Bucureşti, 2005. Vezi www.revistanoinu.com/Bucovineni-in-refugiu-o-poveste-de-viata.html - 78k.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Drumur, George. Pseudonimul poetului, prozatorului şi traducătorului George Pavelescu. Născut la 14 martie 1911 în Horecea Mănăstirii – Cernăuţi. Fiul lui Cozma şi al Ilenei Paulovici, născută Antonovici. Şcoala primară în Horecea (1920–1924). Studii continuate la Şcoala Normală din Cernăuţi (1925–1933) şi la Liceul de Stat „Aron Pumnul” (1933–1941). În tradiţia Bucovinei de altădată, face studii temeinice în domenii diverse: conservator, drept, matematică, fizică. Pedagog, profesor de liceu şi şcoală profesională la Cernăuţi (1933–1937, 1937–1940, 1941–1944). Refugiat. Profesor la Şcoala profesională din Brezoi, judeţul Vâlcea (1944–1946), profesor la Şcoala de Muzică din Timişoara (1950–1957), funcţionar la Conservatorul de Muzică (1948–1950), secretar artistic la Opera de Stat din Timişoara (1957–1958) şi secretar literar-muzical aici (1958–1972). Debut literar în „Junimea literară” (1931). Din 1931, colaborează la diverse periodice regionale şi centrale. Secretar de redacţie la „Iconar”, prim-redactor la „Bucovina literară”, redactor-şef la „Deşteptarea”, director al Editurii „Bucovina literară”. La Cernăuţi face parte din gruparea literară a „Iconarilor”, care cred în „mântuirea prin provincie” şi aspiră să impună specificul bucovinean („atmosfera de nord”, „goticul moldovenesc”) ca model al spiritualităţii româneşti. Este aici prieten cu Rudolf Rybiczka (graficianul care îi ilustrează volumul de debut cu cinci gravuri în linoleum), Mircea Streinul, Liviu Rusu, Traian Chelariu şi Vasile Posteucă. Acum, în cea mai rodnică perioadă a creaţiei sale, se remarcă prin intensă activitate redacţională şi editorială.

George Drumur publică, mai ales, versuri: *Solstiţii* (1936), *Suflete în azur* (1940), *Vatra cu stele* (1942), *Însemnele anilor* (1973), *Neodihna cuvintelor* (1986). Traduce din literaturile germană, cehă, slovacă şi rusă. Transpune în româneşte versurile unor opere şi oratorii celebre: *Pescuitorii de perle* (G. Bizet), *Elixirul dragostei* (G. Donizetti), *Orfeu* (Ch. W. Glück), *Anotimpurile* (J. Haydn). De-a lungul vremii, este prezent în câteva antologii: *Poeţii tineri bucovineni* (1938), *Floare de gând* (1947), *Harfele patriei* (1973), *Poeţi din Bucovina* (1996). George Drumur, unul dintre scriitorii-reper ai provinciei noastre, întruchipând drama bucovinenilor risipiţi în ţară şi în lume, moare la 7 iunie 1992 în Timişoara[54].

Pentru George Călinescu, George Drumur este doar un „ţăran [care] cântă Rinul, burgurile gotice, feudalitatea”, împreună cu alţi tineri care fondează o „poezie arboroseană”, un „gotic moldovenesc, în afara oricărui ochi critic”. Alţi critici şi istorici literari (Ion Biberi, George Muntean, Emil Satco, Adrian Dinu Rachieru, Mircea A. Diaconu) cred că poezia acestui bucovinean poliglot stă sub semnul „cumînţeniei” limbajului poetic, distingându-se prin sinceritatea trăirii, puritatea fiorului liric, forţă, bogăţie, tonul baladesc, gravitatea profetică a discursului. Scriitor fecund, cu „inima bântuită de nelinişti”, cu vocaţie de peisagist, el cultivă o poezie încărcată de reminiscenţe folclorice, aducând cu sine „plinătatea unei lumi mirifice” şi evoluând, într-un context nefavorabil, spre

[54] Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 344–346.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

modernitate (prin renunțarea la „ereziile tradiționalismului”, orientarea spre cerebralitate, în tablouri de factură expresionistă comunicând „ trăirea acută a unei crize a ființei” aflate în rătăcire). Prevestind „înalturi mari de timp, curate, / şi adâncimi de întuneric, nefireşti”, tânărul iconar intra, în 1931, în imperiul poeziei ca într-un vis, purtând „pe mâni lumini de veghe”, lunecând spre „adâncuri mari de basme” populate de „pridvoare cu-nserări şi călăreți pribegi”, de voievozi călătorind înspre mănăstiri, de zâne şi domnițe „sfioase-n dragoste” şi păstori neadormiți lângă vatră, într-un alt timp, când „Isus, un abur de lumină, plin, / în ieslea de omăt, cu stele-n păr, / – veghează trecerea sub cer străin / ştiutul drum, cu magi, spre adevăr”. George Drumur este un poet al amurgurilor viorii, cu predilecție pentru „poemul de haiducie al cuvintelor”, un poet al azurului plămădit din „nămolul veşted, slut”, al trecerii prin „regatul culorii” cu brațele încărcate de tăceri, spre „vămile luminate”, rătăcind prin „pădurile uitate pe sub mări”, în căutarea înțelepciunii proorocilor – „urmă de foc în tăciune”.

Temele poeziei sale sunt satul, copilăria, exodul („după semnul mânii / ca să-şi regăsească în azur stăpânii”), pierderea unui timp adamic, drama ruperii definitive de spațiul bucovinean, degradarea istoriei, obsesia morții. Ca poet al tristeții („Tristețile cresc / şi cad peste rană, – / e stinsă şi ruga / şi stihul din strană”), al trecerii şi petrecerii noastre „către marea înnoptare”, unde ni „s-a prevestit cuminecarea / cu pământul şi cu dantelată zarea”, pe punți azurate, „sufletul fratelui de sub veac” ne întâmpină la răscruci de drum pribeag, îndemnându-ne „spre alte constelații, / să ne regăsim armurele şi frații”[55]. Ilustrativ, reproducem un text din creația acestui iconar bucovinean, pentru frumusețea şi semnificația sa profundă: „Bucură-Te Maică a Domnului / de liniştea curată a somnului // în care au intrat albastrele câmpii / ca să întâmpine pe cei dintâi copii. // bucură-Te cea plină de minuni, / care astâmperi suflete, furtuni, // care-aduci speranțe în dureri / şi ridici din inime poveri. // Bucură-Te prea nevinovată, / că din milostenia-Ți bogată // se adapă cei robiți de ură / ca şi cei cu sufletul de zgură. // Bucură-Te cea bogată-n daruri / care îndulceşti în noi atâtea amaruri // şi ne dai speranțe tot mai multe, / dorurile noastre cine să le-asculte? // Tinde dar spre noi iubirea-Ți sfântă, / firea întreagă Te binecuvântă” (*Maica Domnului*)[56].

Flondor, Gheorghe cavaler de. Născut la 31 august 1892 în Roman. Fiul compozitorului bucovinean Tudor cav. de Flondor (1862–1908) şi al Mariei Ciuntu (1865–1950), fiica unor mari moşieri din Vechiul Regat. Studii la Liceul de Stat nr. 3 din Cernăuți, cu bacalaureat (1910), continuate la Facultatea de Drept din

[55] Adrian Dinu Rachieru, *Poeți din Bucovina (Selecție, studiu introductiv şi profiluri critice)*, Timişoara, Editura Helicon, 1996, p. 157–158; Mircea A. Diaconu, *Mişcarea „Iconar”. Literatură şi politică în Bucovina anilor ’30*, Iaşi, Editura Timpul, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (6), 1999.

[56] Vasile I. Schipor, *George Drumur (1911–1992), un iconar al punților de azur din „vatra cu stele”*, în „7 zile bucovinene”, săptămânal zonal de informații şi publicitate, Rădăuți, anul II, nr. 11 (25), 22–28 martie 2001, p. 8, ilustrat cu două gravuri în linoleum de Rudolf Rybiczka.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Viena şi Universitatea din Praga. Combatant în Primul Război Mondial, pe diverse fronturi, în cadrul Regimentului de Dragoni nr. 14 (1914–1918). Căsătorit cu Lucia Stephanovici (1927), prin care devine unul dintre cei mai mari proprietari de pământ din Bucovina. Deputat şi senator, Rezident Regal al Ţinutului Suceava (1939–1940). Personaj tragic, al cărui destin ilustrează, în multe privinţe, drama elitelor româneşti ale epocii: refugiul la Sibiu, pierderea proprietăţilor, divorţul, pronunţat în 1945, moartea prematură a băiatului său, Tudor (1952), lupta pentru supravieţuire, ca muncitor zilier. Arestat la 14 aprilie 1952 la Sibiu şi internat în lagărul de muncă de la Bicaz (1952–1954). Judecat şi condamnat la zece ani de temniţă grea, prin sentinţa nr. 675 din 1956 a Tribunalului Militar Iaşi, pentru „crime de activitate intensă împotriva clasei muncitoare şi a mişcării revoluţionare". Trece prin penitenciarele Văcăreşti, Suceava, Oradea, Aiud, Galaţi şi Botoşani. Considerat „un element deosebit de periculos pentru securitatea statului", i se fixează domiciliu obligatoriu, pentru o perioadă de 36 de luni, în Bărăgan (comuna Lăţeşti, raionul Feteşti). Eliberat la 12 martie 1964, prin decizia nr. 6 306 a M.A.I. În detenţie şi apoi, până la moartea sa, survenită la 26 aprilie 1976 (Bucureşti), s-a distins printr-o ţinută aristocratică, suportând cu stoicism ororile unui regim de exterminare[57].

Holovaci (Holovati), Gheorghe. Născut la 5 iunie 1926 în localitatea Trestiana (Dimca), judeţul Rădăuţi. Fiul lui Procopie şi al Elenei. Şcoala primară în satul natal (1933–1940). După ocuparea părţii de nord a Bucovinei (1940), chemat la şcoala primară pentru încă un an ca să înveţe limba rusă. La 1 aprilie 1941 face parte din coloana care pleacă din Hliboca/Adâncata spre România. Supravieţuitor al masacrului de la Varniţa-Fântâna Albă. După revenirea autorităţilor române, în 1941, reuşeşte la examenul de admitere la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineţ, pe care nu-l poate urmă însă din cauza taxele foarte mari. Studii la Şcoala Tehnică Comercială, cu durata de patru ani, din Cernăuţi (1941–1944), absolvită la Timişoara (1945).

Refugiat la 26 martie 1944. Stabilit în Banat, împreună cu familia sa, la Remetea Mare. După stagiul militar, cu durata de trei ani, lucrează în agricultură, pentru „cereale şi alimente", ca să supravieţuiască. Căsătorit la Vatra Dornei cu o bănăţeancă, Margareta Steibel, de origine germană, fiica lui Gheorghe şi a Ecaterinei din Tolvedia (Livezi). Pentru a scăpa de persecuţia refugiaţilor din Banat, locuieşte la Vatra Dornei timp de zece ani, fiind ajutat de un frate al mamei sale, stabilit aici. În 1961 se transferă la Timişoara, unde revin şi părinţii săi.

[57] Mihai Pânzaru–Bucovina, *Gheorghe Flondor, ultimul rezident regal al Bucovinei*, Rădăuţi, Editura Institutului „Bucovina–Basarabia", 2000; Cicerone Ioniţoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestaţi, torturaţi, întemniţaţi, ucişi. Dicţionar*, IV (F–G), Lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Bucureşti, Editura „Maşina de scris", 2002, p. 51. Fişierul său restrâns de aici ilustrează destinul aristocraţiei româneşti din perioada postbelică, dominată de un regim proletar dictatorial, ateu şi antinaţional.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Lucrător la calea ferată, Secția 5 Timişoara, şi în agricultură, după program, pentru a-şi uşura traiul.

În interviurile pe care le acordă unor ziarişti, după evenimentele din 1989, găsim o bogăție de informații despre evenimentele din Bucovina anilor 1940–1944 (ocuparea părții de nord a Bucovinei de către sovietici, instalarea noilor autorități, sovietizarea satului bucovinean, evenimentele de la Fântâna Albă, din 1 aprilie 1941, deportările), din refugiu şi din viața în Banat (bombardamentele de la Ploieşti şi Bucureşti, din 4–5 aprilie 1944, bombardamentele de la Turnu Severin, deportarea germanilor în URSS, relațiile interetnice, strategiile de supraviețuire ale refugiaților bucovineni, colectivizarea agriculturii în Banat etc.[58]

Ilica, Vasile. Născut la 11 noiembrie 1924 în Broscăuții Noi, județul Storojineț, unde urmează cursurile şcolii primare, pe care le continuă la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineț. Adolescența tânărului este marcată de evenimente tragice: ultimatumul sovietic şi ocuparea Basarabiei şi a nordului Bucovinei (iunie 1940), a doua ocupație sovietică şi refugiul masiv al românilor (martie 1944). În 1944, Vasile Ilica îşi termină studiile liceale în refugiu, la Timişoara. După examenul de bacalaureat, este înrolat în armată, participând la acțiuni de dezarmare şi anihilare a unor unități germane în retragere. În iunie 1946 termină cursurile Şcolii de Ofițeri de Geniu, secția construcții, din Bucureşti, cu gradul de sublocotenent. Trei ani mai târziu este trecut în rezervă. După această dată, Vasile Ilica lucrează pe diverse şantiere de construcții în județele Maramureş şi Bihor. În ultimii 25 de ani din cariera sa de constructor munceşte la Institutul Județean de Proiectare Bihor, unde se specializează în studii şi lucrări de sistematizare rurală şi teritorială. După 1990, călătoreşte frecvent în Basarabia şi în partea ocupată a Bucovinei. Constructorul de altădată se dedică acum strângerii legăturilor cu românii desțărați din spațiul ex-sovietic. Devine membru activ al Societății pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu" din Cernăuți, căreia îi donează biblioteca de carte şi periodice româneşti moştenită de la unchiul său Mihai Ilica, profesor de limba română în Chişinău în perioada 1920–1943. Tot acum, veteranul de război Vasile Ilica strânge materiale diverse (documente aflate la Arhivele de Stat din Cernăuți, articole din periodicele vremii, mărturii, fotografii) referitoare la evenimentele din preajma zilei de 1 aprilie 1941, petrecute lângă Fântâna Albă[59].

[58] Gheorghe Holovati–Adrian Onica, *„Aşa cum mergi cu tăvălugul peste o arătură ca s-o nivelezi, aşa a trecut războiul peste noi"*, interviu, în „Memoria. ro", biblioteca digitală de interviuri, memorii, istorie orală, cărți şi imagini din istoria recentă a României. Pentru mai multe informații vezi www.memoria.ro/?location=view_article... -

[59] În lucrările biobibliografice din Bucovina găsim puține informații despre acest harnic autor, care ilustrează o categorie aparte de refugiați, trăind intens sub imperiul unui rar sentiment al datoriei morale față de istorie, adevăr şi destinul provinciei sale natale. Singurul autor care îl pomeneşte, închinându-i şapte rânduri, este Emil Satco, dar şi el o face abia în 2004. Vezi *Enciclopedia Bucovinei,* vol. I, p. 530.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

În reconstituirea istoriei noastre confiscate din veacul trecut, un loc aparte îl ocupă lucrarea *Fântâna Albă. O mărturie de sânge – Istorie, amintiri, mărturii*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 1999. Cartea lui Vasile Ilica, dedicată „miilor de victime ale stalinismului din nordul Bucovinei", realizează în cele şase capitole ale sale o impresionantă reconstituire a dramei românilor bucovineni sub cea dintâi ocupaţie sovietică. Autorul prezintă contextul istoric în care trupele sovietice au pătruns în partea de nord a Bucovinei, starea de spirit a locuitorilor din acele momente dramatice, modul în care sovieticii au înscăunat noi autorităţi locale, comportarea acestora faţă de localnici, amestecul în domeniul culturii şi al învăţământului, supravegherea şi manipularea populaţiei româneşti, provocarea continuă a acesteia, deportarea românilor consideraţi ostili, masacrarea celor rămaşi la vetrele lor. Punctul central al cărţii îl reprezintă evocarea amplă, realizată pas cu pas, a masacrului de la 1 aprilie 1941, comis lângă localitatea Fântâna Albă asupra românilor, care, într-o procesiune impresionantă, doreau să-şi părăsească vatra cotropită de o stăpânire barbară şi să treacă în România peste frontiera impusă cu forţa.

Mărturiile referitoare la acest odios masacru şi la deportările care au urmat sunt cutremurătoare. Fără a fi istoric de profesie, cu osârdie şi pasiune, Vasile Ilica aduce contribuţii la elucidarea unui eveniment având doar în aparenţă caracter local şi care a fost ţinut sub tăcere vreme îndelungată ori tratat ocazional. În epocă, au scris despre acest eveniment Micola Rubaneţ (un ziarist ucrainean, care, minimalizând dimensiunile masacrului, îşi publică rezultatele anchetei în materialul *Golgota Bucovinei*, tipărit la Kiev, în „Liudena i svit", nr. 10, octombrie 1941), Ion Dominte (ziarist român, care îşi publică ancheta în mai multe numere ale ziarului „Bucovina", Cernăuţi, 1942 şi, parţial, în broşura *Din Raiul Bolşevic*, tipărită în acelaşi an). Mai aproape de noi, Ilie Popescu şi Ion Cozmei sunt autorii cărţii *Drumul spre Golgota*, Iaşi, Editura Moldova, 1994. Materiale valoroase au publicat după 1989, la Cernăuţi, periodicele „Plai Românesc" şi „Ţara Fagilor". Ocazional, au acordat oarece interes evenimentului şi unele gazete din România („Crai Nou"– Suceava, „Bucovina"– Rădăuţi, „Românul"– Bucureşti). Tragicul eveniment de la Fântâna Albă n-a constituit, însă, niciodată, obiectul unor cercetări speciale, nici în perioada 1941–1944, nici după 1989, când au existat condiţii favorizatoare. Marea dramă a românilor din partea a doua a veacului trecut pare că nu interesează pe nimeni. Fântâna Albă reprezintă doar un episod al acesteia. Ocuparea samavolnică a unor întinse şi vechi teritorii româneşti, masacrul în masă, deportarea, lagărele de muncă forţată/de exterminare, refugiul şi risipirea masivă a românilor în mai toată lumea, ocupaţia sovietică în România, comunizarea ţării prin exterminarea cu brutalitate a structurilor de rezistenţă ale societăţii civile, spolierea bogăţiilor naţionale prin mărirea arbitrară a datoriei de război, mancurtizarea şi falsificarea istoriei, discriminarea, supravegherea continuă şi marginalizarea refugiaţilor bucovineni şi basarabeni acoperă o jumătate de veac însângerat şi reprezintă în istoria contemporană un ruşinos exemplu de barbarie.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Fântâna Albă este doar unul dintre locurile însângerate de pe lungul drum al exterminării românilor. Ca şi faptele consemnate în eposul eroic al vremurilor de glorie, suferința imensă a românilor are măreția şi nobleţea tragediilor din Antichitate. Poate că şi din această cauză românii nu şi-o clamează, zgomotos, la răscruci ale istoriei. Şi, fără să culpabilizeze neamuri ori oameni nevinovați, ei îşi susțin dăinuirea, mai cu seamă, în curățenia şi simplitatea vechilor ceremonii şi ritualuri de perpetuare a memoriei colective: „La Fântâna Albă se închină / lutului şi umedei țărâni, / dulce şi amara Bucovină / cu tot neamul nostru de români. //... Ziua-aici dădeau în floare merii, / peste noapte floarea înghețа, / Adia a iarnă de Siberii – / luna nouă muguri secera… // Au ieşit bărbații să-şi adune / primăvara toată la un loc. / Floarea scuturată de cărbune / le-a cernit cununile de foc. // Ai venit, Ioane, pân-aice, / horele şi graiul să-ți aduni ? / Te-au ajuns cartuşe venetice / pân' la os şi sânge de străbuni. // La Fântâna Albă şi uscată / şuieră prin stratul de mohor, / şarpele din sârma cea ghimpată / ce desparte tată de fecior. // Mai încerci să vii şi-acum, Arune, / mai porneşti la drum pe jos, Mihai, / stâlpul cel de piatră nu va spune / pentru toate vremurile «Stai!»? // Mai trimiți din veacuri vreo solie, / Preamărite Ştefan-voievod? / Trece numai dorul de moşie / strâns în haine grele de aprod… // Ți-ai trecut prin vamă, Cipriane, / cântecul ca pasărea în zbor? / Mai revii şi astăzi ca în anii / tineri – învelit în tricolor? // La Fântâna Albă şi uscată / şuieră prin stratul de mohor, / şarpele din sârma cea ghimpată / ce desparte mamă de fecior"[60].

Lărgindu-şi aria de investigare, Vasile Ilica publică, peste numai câțiva ani, lucrarea *Martiri şi mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă, Suceveni, Lunca, Crasna, Igeşti)*, aducând în actualitate, într-un masiv volum de aproape 500 de pagini[61], noi mărturii care evocă „experiențe tragice trăite de populația românească surprinsă total nepregătită de a face față unui genocid totalitar şi cu desvârşire absurd, organizat de conducătorii sovietici în noile provincii româneşti anexate la 28 iunie 1940 şi încorporate prin siluire şi şantaj în marele imperiu roşu de la răsărit"[62]. Dintre capitolele şi subcapitolele acestei reeditări, care valorifică un impresionant material documentar, reținem: *Amintiri despre prima ocupație sovietică în nordul Bucovinei în perioada 1940–1941*, p. 55–76; *Genocidul de la Fântâna Albă, 1 aprilie 1941*, p. 79–137; *Masacrul de la Lunca, 6/7 februarie 1941*, p. 137–148; *Revolta de la Crasna, martie–aprilie 1944*, p. 149–156; *Asasinatele de la Igeşti, iunie 1941*, p. 156–160; *Partizani români din nordul Bucovinei, 1944–1945*, p. 160–175; *Comemorări ale victimelor terorismului stalinist în nordul Bucovinei*, p. 188–211; *12/13 iunie – ziua cea mai neagră din perioada ocupației sovietice, 1940–1941. Marea deportare*, p. 215–262; *Marea*

[60] Grigore Bostan, *La Fântâna Albă*, *ibidem*, p. 245–246. Republicare din „Mioriţa", revistă de istorie, literatură şi folclor, Cernăuți, anul I, nr. 2, iunie–iulie 1992, p. 4.

[61] Vasile Ilica, *Martiri şi mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă, Suceveni, Lunca, Crasna, Igeşti)*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2003.

[62] Vasile Ilica, *Argument pentru ediția revăzută*, *ibidem*, p. 18.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

foamete din 1946–1947 şi alte mărturii, p. 265–290; *Din folclorul deportaţilor*, p. 357–375; *Anexe – cu localităţi, troiţe şi liste cu numele victimelor din satele martire din nordul Bucovinei*, p. 380–476.

„Listele provizorii" din cele 40 de anexe ale cărţii, cuprinzând împuşcaţi, deportaţi, dispăruţi, liste prezentate pe raioane (Herţa, Hliboca, Noua Suliţă şi Storojineţ), evidenţiază dimensiunile fenomenului investigat: Godineşti – 34 de persoane; Horbova – 52; Hreaţca – 44; Mihoreni – 34; Molniţa – 67; Ostriţa – 136; Pilipăuţi – 103; Proboteşti – 106; Târnauca – 223; Carapciu pe Siret – 117; Ceahor – 51; Cupca – 82; Dimca – 56; Oprişeni – 54; Stăneşti – 154; Tereblecea – 283; Suceveni – 109; Iordăneşti – 50; Voloca pe Derelui – 50; Bahrineşti – 134; Boian – 179; Buda Mică – 78; Mahala – 579, Stroieşti – 46; Costiceni – 32; Budineţ – 77; Crasna – 274; Igeşti – 87; Pătrăuţii de Jos – 142; Pătrăuţii de Sus – 50; Ropcea – 52; Storojineţ (Maidan) – 90; Roşa – 70; Horecea – 110. Concluzia editorului „schiţelor de istorie" din această carte[63] o găsim imprimată pe coperta a IV-a; „Acţiunile dure, de o cruzime ieşită din comun, asupra populaţiei româneşti din nordul Bucovinei, nu pot fi considerate un accident sau o acţiune scăpată de sub control, ci, în mod cert, este vorba de o diabolică politică de stat, urmărită cu deosebită insistenţă de organele conducerii de stat a U.R.S.S. asupra unei populaţii nevinovate şi complet nepregătite de a face faţă la un asemenea terorism de stat"[64].

Kristofovici, Vladislav. Născut la 26 noiembrie 1918 în Cernăuţi, într-o familie de origine armeană. Studiază la Facultatea de Silvicultură din Poznan din dorinţa de a administra pădurile de pe domeniile părinţilor săi de la Carapciu pe Ceremuş. Refugiat la Craiova, la invadarea Bucovinei de către sovietici (1940). Începând de la 22 iunie 1941, participă la operaţiunile militare de pe Frontul din Răsărit, luptând până la Cotul Donului. Persecutat de regimul comunist, trece Dunărea înot în Iugoslavia, la 21 septembrie 1948. Internat în lagărul de refugiaţi de la Triest. Emigrează în Statele Unite ale Americii, unde se specializează în ştiinţele politice, devenind profesor la Downtown College din Chicago, în 1958. Doctorat în 1969. Predă la universităţile Columbia din New York, Temple din Philadelphia şi Stanford din California. Membru al Asociaţiei Internaţionale de Ştiinţe Politice şi al Uniunii Geografice Internaţionale[65]. Profesorul bucovinean

[63] Grigore C. Bostan, *O mărturie de sânge a unităţii noastre naţionale, ibidem*, p. 19.

[64] Vezi şi Grigore Bostan, Lora Bostan, *Destinul intelectualităţii româneşti din nordul Bucovinei, 1953–1960. Încercări de reîntoarcere la izvoare*, în „Analele Sighet", vol. VIII, *Anii 1954–1960. Fluxurile şi refluxurile stalinismului*, Comunicări prezentate la Simpozionul de la Sighetul Marmaţiei, 2–4 iulie 2000, Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 2000, pp. 977–981. Aici, autorii susţin că „una dintre strategiile principale (dar, desigur, nedeclarate) ale regimului de ocupaţie sovietică în nordul Bucovinei şi ţinutul Herţei a fost neutralizarea şi anihilarea spiritului românesc în acest spaţiu ce ţine de istoria noastră bimilenară" (p. 977).

[65] Mihai Pelin, *Opisul emigraţiei politice. Destine în 1 222 de fişe alcătuite pe baza dosarelor din arhivele Securităţii,* Bucureşti, Editura Compania, 2002, p. 186–187. Informaţii mai multe despre Vladislav Kristofovici (Kristof, Ladis Kris Donabed) oferă Emil Satco în *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Suceava, 2004, p. 594–596.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

revine în România şi la Cernăuţi în repetate rânduri, mânat de dorul Bucovinei natale, „o craină dulce şi veselă", mărturisind că „anii trec, dar amintirile rămân vii cât mai rămânem în viaţă". Participând la lucrările sesiunii ştiinţifice „Bucovina istorică. Memoria culturală şi procesul de comunizare, 1945–1989", Rădăuţi, 20–21 septembrie 2002, îşi încheie emoţionant expunerea: „Doamne, ce oi fi greşit eu / De mă încerci aşa de greu? / Plugul în brazdă când l-am pus, / Gândul meu spre cer s-a dus; / Bobul când l-am semănat, / Tu l-ai binecuvântat / Cu rază de soare vie / Şi cu vers de ciocârlie; / Masa mea şi casa mea / Când le voi mai revedea? / Doamne, ce oi fi greşit eu, / De mă încerci aşa de greu?"

Leahu, Victor. Născut la 7 iunie 1921 în comuna Cotul Ostriţei, judeţul Cernăuţi. Tatăl său emigrează în Statele Unite ale Americii în 1924. În 1939 mama pleacă peste Ocean spre a-şi aduce soţul acasă. Împreună cu fratele său Ionică, rămâne în casa părintească, alături de bunica dinspre tată, sub supravegherea Mariei Oţel, sora cea mai mare a mamei. Studii la Liceul Ortodox de Băieţi „Mitropolitul Silvestru" din Cernăuţi. După ocuparea părţii de nord a Bucovinei de către sovietici, cu sprijinul profesorului său de filosofie Usatiuc, pleacă în Germania, unde ajunge în lagărul pentru români din Gleiwitz. În 1941 ajunge într-o tabără de refugiaţi la Deva. După revenirea administraţiei româneşti la Cernăuţi, se întoarce acasă în Bucovina, unde găseşte un dezastru. Fratele său fusese împuşcat în masacrul de la Lunca-Dorohoi, pe Prut, în încercarea de a trece în România împreună cu un grup mare de tineri consăteni. Bunica sa, în vârstă de 84 de ani, fusese deportată în Siberia, în semn de represalii, unde moare după foarte scurtă vreme. Devine al treilea copil al familiei Oţel, alături de verii săi Aspazia şi Anatolie. După absolvirea liceului şi obţinerea bacalaureatului, se înscrie la Politehnica „Gheorghe Asachi" din Cernăuţi, secţia Construcţii.

În 1944 se refugiază şi îşi continuă studiile la Iaşi. Nu-şi poate susţine licenţa, deoarece este arestat în 1948. Anchetat la Securitatea din Iaşi şi Suceava, condamnat la zece ani de închisoare, pentru „crimă de uneltire împotriva ordinii sociale". Trece prin închisorile Suceava, Aiud, Baia Sprie, Gherla, Jilava. După executarea celor zece ani, mai primeşte o prelungire de trei ani, pe care o execută în coloniile de muncă forţată 9 Culme, Grindu şi Periprava. După eliberare îşi susţine licenţa la Iaşi, primind un post de inginer la Ploieşti. Reuşeşte să-şi refacă legăturile cu familia şi să emigreze în S.U.A. Revine în România după moartea mamei sale (1999), urmărind să-şi legalizeze repatrierea.

Moare, într-un accident stupid, în locuinţa sa din Sarasota-Retfort (Minesotta), la 24 mai 2004.

În cadrul comunităţii româneşti din Detroit a desfăşurat o intensă activitate culturală, susţinând conferinţe pe tema închisorilor politice din România comunistă şi organizând un atelier de iniţiere gratuită în arta încondeierii ouălor şi a cusăturilor româneşti.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

În România i-a rămas în manuscris volumul *Starţun. Între temniţă şi vecie,* cuprinzând amintiri din tinereţe şi din închisorile prin care a trecut, volum pregătit pentru tipar de Aspazia Oţel-Petrescu la Roman şi publicat în 2006[66].

Lesiecka, Maria-Josefa. Născută la 9 mai 1918 în Zastavna, judeţul Cernăuţi. Bunicul său, Ştefan Lesiecki, insurgent polonez, s-a stabilit în 1863 în Bucovina, la Cadobeşti, unde a fost administrator al moşiei familiei Liskowacki. Tatăl său, Jan Lesiecki, era şeful Jandarmeriei districtului Zastavna. Absolventă a Liceului de Fete nr. 2 din Cernăuţi şi a Seminarului Pedagogic Franciscan Particular „Surorile Mariei" din Cernăuţi. Învăţătoare la şcoala din Davideni-Zrub (1938–1940). Participă, în toamna anului 1939, la acţiunea de ajutorare a refugiaţilor polonezi, iniţiată de Tadeusz Buynowski, consulul Republicii Polone la Cernăuţi, şi a senatorului Tytus Czerkawski. După intrarea Armatei Roşii în Bucovina, se refugiază la Suceava, apoi la Bucureşti. Activează în interesul serviciului de informaţii polonez „Expozytura R", având sarcini informative şi ca translator. Căsătorită cu ofiţerul român Galidescu. În 1942 li se naşte fiica Haritina.

Refugiată. Arestată, în mai 1947, dusă la sediul N.K.V.D. de pe Aleea Alexandru din Bucureşti. Refuză colaborarea, în schimbul eliberării, cu toate că lăsase acasă fetiţa de cinci ani. Anchetată de sovietici la Constanţa şi condamnată la 15 ani închisoare, pentru spionaj. Detenţia în lagărele din Siberia (Vorkuta). Repatriată după opt ani, în noiembrie 1955, şi dusă direct la penitenciarul Gherla, fără să fie anchetată, judecată şi condamnată. Eliberată în 1957. Lucrează ca magazioner la Spitalul Colţea. În 1973 se pensionează.

După 1989, activă în cadrul manifestărilor polonezilor din România. Pentru contribuţia sa la întărirea spiritului polonez în cadrul comunităţii din România şi pentru întreaga sa activitate, este distinsă cu înalte ordine şi medalii: Crucea „Polona Restituta" în rang de Cavaler (1997), Crucea de Cavaler al Ordinului de Merit al Republicii Polone (2000), Medalia de Bronz a Armatei Polone, Serviciul Credincios Român în grad de Cavaler, Medalia „Pro Memoria" acordată de Oficiul Polonez al Combatanţilor şi al Persoanelor care au Suferit Represiuni (2005). La venerabila sa vârstă, susţine comunicări la Memorialul de la Sighet, în cadrul comunităţii polonezilor, scrie despre încercările prin care a trecut şi despre oamenii care i-au fost alături în suferinţă, mărturisind: „Am avut puterea să nu mă vând. Şi,

[66] Conf. Aspazia Oţel-Petrescu, *Victor Leahul. Date biografice*, manuscris. Document valoros, prin bogăţia informaţiilor inedite. Cicerone Ioniţoiu îl consemnează pe Victor Leahu în lucrarea sa consacrată victimelor terorii comuniste din România, vezi volumul V (H–L), 2003, p. 329, însă datele de aici sunt extrem de sumare. Mihai Pelin nu-l consemnează, însă, în lucrarea sa *Opisul emigraţiei politice. Destine în 1 222 de fişe alcătuite pe baza dosarelor din arhivele Securităţii,* Bucureşti, Editura Compania, 2002. În Bucovina nu-l găsim consemnat în niciuna din lucrările biobibliografice elaborate şi publicate la Suceava. Noi îl consemnăm în documentarul *Bucovineni în spaţiul concentraţionar al regimului comunist*, publicat în „Analele Bucovinei", anul XIII, nr. 2 (27) [iulie–decembrie], 2006, p. 565–566.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

fiind credincioasă, m-a ajutat Dumnezeu”[67]. Maria-Josefa Lesiecka se stinge din viață la 19 septembrie 2008 în Bucureşti[68].

Loghin, Constantin. Născut la 4 septembrie 1891 în localitatea Budeniț, județul Storojineț. Fiul răzeşilor Leon şi Rozalia. Studii la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți, absolvit în 1912, continuate la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universității Francisco-Josefine din capitala Bucovinei, cu licența obținută în 1919. Înrolat în armata austriacă (1914). Profesor la Şcoala Reală Superioară din Cernăuți (1920–1940). În 1940, refugiat la Bucureşti, unde predă la Liceul „Matei Basarab” (1940–1941). În 1942 revine la Cernăuți. În 1944 pleacă pentru a doua oară în refugiu, la Timişoara. Profesor la Liceul Comercial şi la Colegiul Național „Diaconovici Loga” (1944–1949), profesor la Şcoala Pedagogică din Gherla (până în 1957). Membru al Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, secretar şi vicepreşedinte al acesteia. Bogată activitate de promovare a scriitorilor bucovineni. Preşedinte al Societății Scriitorilor Bucovinei (1938). Dintre lucrările sale: Ion Grămadă, *Scrieri literare* (ediție îngrijită, 1924), *Scriitori bucovineni*, antologie (1924), *Istoria literaturii române. De la început până în zilele noastre* (1926), *Anul 1848 în cultura şi literatura Bucovinei* (1926); *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775–1918 (în legătură cu evoluția culturală şi politică)* (1926; o ediție nouă în 1996); *Antologia scrisului bucovinean până la Unire*, vol. I, *Poezia*, vol. II, *Proza* (1938); *Eminescu şi Bucovina* (în colectiv, 1943). Profesorul Constantin Loghin se stinge din viață la 23 februarie 1961 în Gura Humorului[69].

[67] Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, V (H–L), p. 345; Crina Sârbu, *„Am avut puterea să nu mă vând”*, „Aldine”, supliment săptămânal al ziarului „România liberă”, Bucureşti, anul X, nr. 472, 10 iunie 2005, p. 1. Informații şi în lucrări din Polonia: A. Mamulska (redactor), *Polonezii din România vorbesc despre ei*, Lesno, 2000; *Polonezul în lume. Lexiconul Poloniei şi polonezilor în afara graniței*, Varşovia, 2000; T. Dubicki, *Conspirația Polonă în România, 1939–1945*, vol. I (1939–1940), Varşovia, 2002; Kazimirz Dopieral (sub redacția), *Enciclopedia Emigrației Polone şi Poloniei*, vol. III (K–O), Toruń, Editura Kucharski, 2004.; Vasile I. Schipor, *Bucovineni în spațiul concentraționar al regimului comunist*, publicat în „Analele Bucovinei”, anul XIII, nr. 2 (27) [iulie–decembrie], 2006, p. 566–567.

[68] Pentru mai multe informații, vezi articolul semnat de Gabriel Klimowicz, *O luptă eroică, dusă până la capăt*, conf. www.dompolskibukareszt.ro/activitate.php?r...l=06... -

[69] Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 625–626.

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)

Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit (I)

(*Zusammenfassung*)

Die Flucht und das Schicksal der Bukowiner Flüchtlinge im Juni 1940, bzw. März–April 1944 bedeuteten ein unantastbares Thema in Rumänien vor 1989. Die Studie *Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit* gehört zu den wenigen unabhängigen Werken, die dieses Forschungsthema behandeln.

Im ersten Teil werden die wichtigsten Beiträge zur Historiographie dieses Problems präsentiert. Zum ersten Mal nimmt man Bezug innerhalb der rumänischen wissenschaftlichen Forschung auf die zur mündlichen Geschichte gehörenden Interwievs, sowie auf die Werke der Bukowiner künstlerischen Literatur (Dichtung, Prosa, Memorialistik), in denen die Flucht als Grenzsituation die Entstehung des Werkes beeinflusste. Solche Texte sind Zeugnisse einer tragischen Lebenserfahrung und sie erwecken das Interesse der Geschichte durch ihre Authentizität und Ausdrucksstärke. Indem sie die Beschäftigungen der historiographischen Literatur mit dem erwähnten Thema fortsetzt und ein Gebiet der Gegenwartsgeschichte erforscht, das von anderen Forschern zeitlang vermieden wurde, bringt diese Studie neue Kenntnisse aus einem Bereich hervor, der als integraler Bestandteil der nationalen und europäischen Kulturerbe verstanden wird.

Im zweiten Teil gleicht die Studie *Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit* einigermassen der Form eines bio-bibliographischen Wörterbuches, einem alphabetisch geordneten Verzeichnis, wo sich sehr viele Bukowiner Flüchtlinge verschiedener Nationalitäten und religiösen Bekenntnissen befinden. Alldas beweist – wie Traian Cantemir am Anfang der 80er Jahre des vorigen Jahrhunderts schrieb – „die Präsenz der Bukowina in der kulturell-wissenschaftlichen Entwicklung des Landes" durch eine ausgezeichnete, heute noch wenig bekannte und bewertete „schöpferische Tätigkeit".

BDD-A32540 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:06 UTC)